

A964

Rihlasõrmus.

Uudisjutt.

Kirjutanud

J. M. Sommer.

Tallinnas.

Trükitud K. Bujch'i kuluga.

1888.

Rihlasõrmus.

Mudisjutt.

Kirjutanud

J. M. Sommer.

Tallinnas.

Trükitud K. Busch'i kooluga.

1888.

Дозволено Цензурою. — Дерптъ, 12. Января 1888 г.

I.

Homikupoolne taewaseriw oli õhufese halli pilwete wahelt punatriibuliselt punetama lõõnud, nagu Järwa maakonna noore neitsi pühapäewa riie, mis ka enamiste hehkjas wärwis sätendab. Rena koit terkis aegamööda ikka kõrgemale. Täis tuu, mis wahest waiifel ööl mõnda luulelast hõbedase hiilgusega oli rõõmustanud, lõi lord korralt kahwatumaks. Juba ta wististe päikese walguse eest kartis. Kõik loomus hingas weel magusas pühapäewa hommikuses rahus — aga ei! Kuula!

Mis see on?

Gemalt maanteelt kõlab wanfri mürin ja rataste ragin meie kõrwu. Kes peaks nõnda wara waiifist rahu rikkuma? Eks me' waata!

Üks — kaks — kolm wanfrit metsakäänu tagant ilmuwad maantee peale nähtawale. Kui meie ei ekfi, siis on ka igas wanfris kolm inimest. Hm! hm! Wanfri ees otsas istub ka weel koer. Nojah, eks olegi meie jahimehed Puikelnist.

Edasiõditjad tahtsiwad suure õhinaga metsakäänuft mööda kibutada, aga kabe mehe ilmumine maanteel pani hooste ohjad pingule ja wanfrid seisatama.

„Tere! tere!“ kajas nüüd üheksast suust.

Tere tulemast, tere tulemast Burtnefis!“ hüüdsiwad wasta tulejad.

Wantril istujad astusiwad maha, mis peale wastastik terwitamine ja käepigistamine algas.

„Meie tänane jahil seltskond elagu! Hurraa!

„Hurraa! hurraa! hurraa!“

Jahiplaskud käisiwad käest kätte ja suust suhu.

Noored jahimehed, kes räägitud paigale jõudsiwad, oliwad Liiwimaa mehed Puifelni mõisast. Kolmkümmend wersta oliwad nad tänasel ööl sõitnud. Burtnefi metsawalitseja Hirschberg oli oma ametiwenda Scharenberg'i, kes Puifelnis metsaülema ametit pidas, jahile kutsunud. Hirschberg'il oli kolm kofimiseialist tütar, Scharenberg jälle paras kosjakandidaat, kes igapäew kodutibu wõis kofida. Noo, kes teab, kudas wahest noorte inimeste weri wõib mängima hakata. Saatus — ja sagedaste osawalt juhitud saatus on mõndagi neiut tanu alla saatnud. Aga olgu peale, jutufirjutaja ei tohi enneaegu midagi lobiseda.

Metsaülem Scharenberg oli omad elulustilised sõbrad kõik noorelinnu jahile kaasa wõtnud. Kõik ei olnud mitte kütid, aga lustiline sõit lõikusekuu ööl, kenal kuuwalgel meelitas ka mittekütti ligi tulema. Saagi saamise peale wiimsed muidugi ei wõinud mõelda, kui aga helde saatus wahest mõnele midagi saagiks saatis, kes selle wastu wõis parata.

„Herra Hirschberg elagu! Hurraa!“ hüüab Scharenberg jahiplaskusi kofku lüies.

„Elagu! elagu!“ kordasivad teised.

„Tänan, mu herrad,“ ütles Hirschberg, „aga tõttame parem minu ulu alla, einestame natuke, siis püüsid kätte ja metsa. Shtul on rohkem aega lustilised olla.“

„Teil on õigus, herra,“ tõendavad Puifelni mõisa wõõrad.

Burtnefi metsaherra maja ei olnud kaugel. Sahilised kõndisivad kõik teed mööda juttu ajades ja naljatades sinna, kus neile majaperenaene oma kolme tütrega wastu tuli. Oodatud wõõraste auuks oliswad kõik wara ühes tõusnud.

Jällegi wastastik tuttustamine, õrnad ja mitteõrnad käepigistamised.

Majaproual oli peagi einelaud kaetud. Kolm õllekorwi, mis wõõraste poolt kaasa oli toodud, wiidi sahwrisse. Paras jagu toodi iseenesestgi mõista ka lauale.

„Palun mu auustatud wõõraid einelauda istuda,“ pajatas kauni tuumaka kehaga pereproua. Pole siin küll suurt midagi, aga palun leppida.

„Noh, nagu meie ei teaks, et Burtnefi järwe kalad kuulsad ja ka maitsewad on,“ kummardas Scharenberg fergeste majaperenaese poole ja istus tema kõrwale.

Teised istusivad ka kõik lauda.

Klaasid ja karikad laual kallati kõik täis.

Scharenberg nikutas oma wastas istuja Puifelni mõisa kodukoolmeistri poole. See mõistis küll, mida teise peanikutamine tähendas. Kodukoolmeister Kild

Gestimaalt, kes keeleteadust Tartus tudeeris, oli osawa kõne ja waimuannetega mees. Seda kõhnem oli aga ta kukkur. Et oma kukkurt pisut kohendada, pidi ta wahel poole aastate kaupa lastekoolitamisega edasiõppimiseks raha teenima. Ladusa jutuwestmise ja sisurikka kõnedega oli ta aga igas seltskonnas otstitaw wõõras.

„Balun oma lõpmata suurt julgust andeks,“ pajatas Kild, kui oma seltsimeeste nimel paar sõna pajatan. Minu ees seisab ääreni täidetud wiinakarikas. Sellesse puutuda, ei oleks mitte minu asi, sest et ma mitte kütt pole. Seda tühjaks juua, ei tohiks ma koguniste teha. Minu auusad sõidusõbrad ja osawad kütid teeksiwad sedasama. Selle läbi teeksin ma aga suurt kahju. Rütide filmad jääksiwad uduseks metslindu otsides, jalad nõrgaks mööda metsa rännates ja käed lõdwaiks sihtimises ja püssi winna tõmbamises. Mina ei taha siis ka jahi õnne terwiseks juua, mida wanarahwa usk keelab ja pahema jala kannaga kolm risti käsib tõmmata ja ristidele peale sülitada, kes kütidele õnnelikst jahisaaki julgeb soowida, aga auusa majaproua ja tema õrnaste õitsewa tütarde terwiseks, kes meie põrunud ja wanakil wintsutatud kehast karastawa joogi ja kosutawa söögiga toibutada tahawad, tahan oma klaasi, kui mitte kütt, tilgani tühjaks juua. Nad elagu!“

Nad elagu!“ hüüdsiwad kõik waimustatult.

Rütid tühjendasiwad tubliste einelauda. Kild foolas omalt poolt jeda weel nooleka naljaga, ja

majaproua lõbus ja naeruline olek oli kauniks salatiks toidu kõrval. Hirschbergi tütreid kandsiwad toitusti lauale, millest puudu nähti tulema. Mõnegi nooremehe pilk langes seal juures filmitsedes ja uurides noorte neiude peale.

Einestamine oli mööda.

„Üks! kaks! kolm!“ komandeeris metsaülem Hirschberg, „nüüd Diana*) jüngrid, püüid õlale ja metsa.“

„Walmis, marsh!“ tähendas Scharenberg ja jahi feltskond, kütid ja mittekütid, tõttasiwad rohelistesse laande.

„Head jällenagemist!“ kõlas weel nelja naesterahwa juust Hirschbergi maja ukse pealt kütidele järele.

II.

Noor keshommit oli käes. Päite piiras hüilgas ilus üle puie ladwade. Rastepisarad metjas ja murul järeliwad kallitiwide karwalises wärwide wirwenduses. Silmadele ilu küllalt, kõrwadele kahjuks mitte enam, sest meie põhjamaa laulikud panewad, nagu teada, juba Jaanipäewaks laulunoodid warna ja jätawad meie nurmed ja niidud, metjad ja aasad teise kewadeni leinama.

Meie kütid olitwad kenale mäerinnakule jõudnud.

„Siin on ilus elada!“ hüüab Kild. „Seda maapaita tahan siinsamas wabas looduses oma tas-

*) Diana oli wana Roomlaste nais-jahijumal.

kuraamatusse üles joonistada. Kes sootvib mulle mittefüttide seasst seltsiks jääda?" (Siin olgu nime=tatud, et üliõpilane Kild ka osaw maalder oli.)

"Kirjakoi jäeb kirjakoiks!" hüüab Scharenberg. "Waewalt weerand wersta käidud, juba temal maa=limise lust pöues kipitamas. Jääge aga peale siia tuffkuma ja maalima, meil ei ole küll himu sarnast igawat tööd pealt waadata."

"Teie teate", sõnub Puifelni mõisa lukusepp Reuter, "et ma ka mitte jahimees ei ole, ehk ma ise küll teile püssid parandan, siisgi ei hooli ma füttimisest mitte maifugi, sellepärast jääksin küll auusale maaldrile seltsiks."

"Noo noh, weel üks jooksiit meie seas!" pahandab Scharenberg; "aga seda ma ütlen nüüd otsekohe jahijumala juuste juures, kes weel meie seltsist tahab taganeda, saab sada hoopu kadalippu!"

"Sootvib weel keegi maha jääda?" küsib ka Hirschberg.

"Ei keegi!" on kõikide teiste üleüldine wastus.

"Noh, siis edasi, marsh, marsh! Aga herra Kild, kui Teie pilt mitte ilus pole, siis saate awalise laituse jahimeeste poolt, kui tagasi tuleme," lisab weel Hirschberg juurde.

"Asjakohalist laitust wotan igatahes tänuga wastu," wastab Kild.

"Siis head õnne maalimiseks!"

"Teile füttimiseks weel paremat!"

Jahimehed ruttawad krabedal sammul edasi;

Kild ja Reuter jääwad kaunile kõrgendikule neile järele vaatama, kuni nad metsa tihnikuse kaowad.

„Täna Teid, Teie lahkuse eest,“ ütles Kild felttimehele kätt andes ja taskuraamatut põuest wälja wõttes.

„Bole midagi tänuwäärilist,“ kostis Reuter, „mina olen waikserõõmu armastaja. Kui mina Riias lufusepa=ametit õppisin, sai mind mu pehme südame poolest felttimeeste seas sagedaste wälja naerdud; aga mina ei hoolinud sellest midagi. Läksiwad teised püha= päiwiti pidudele, ehk muidu ümber uitama, nagu käsitöölised wiis ikka on, siis istusin ma talwe ajal kodu, lugesin kasulisi raamatuid, ajalehti ja muid õpetlisi kirjasi. Suwel sammusin lahkesse loodusesse, mis mulle kui elaw raamat igatahes südant kosutawat õpetust andis.“

„Teie jutt rõõmustab mind wäga,“ ütles Kild elawa rõhuga, „kui kõik meie käsitöölised Teie mõtetelised oleksiwad, siis oleks nende põlw palju parem.“

„Õõsi muidugi,“ tähendas Reuter, „nad otsiwad aga paraku praegusel ajal nagu ennegi prüskamises ja pillamises rõõmu, häwitawad waewaga teenitud kopikaid, rikuvad terwist ja kõik kaunifombeline elukord saab jalgade alla tallatud. Mina olen ka ainult algusõpetuse koolis käinud, aga oma ülejäanud aega olen ikka edasiõppimise peale pruukinud.“

„Selles mõttes olete täitsa minu sõber,“ lisas Kild omalt poolt juurde. „Ka mina olen eluraskustega wõitlema pidanud. Õiguse poolest olen ma waeke Gesti saunamehe —“

„Teie Gesti, herra Kild!“

„Ja muidugi.“

„Mina kah!“

„Siis oleme ju suguvennad ja võime emakeeles kõneleda. Kui kena siin Lätlaste hulgas nii paleusliste mõtetega Gesti wenda leida. Sõpruse ühenduseks andke mulle oma suguvennalist kätt,“ ütles Kild.

„Minul on suur rõõm ühte õpetatud Gesti meest tundma õppida,“ rõõmustas Reuter. Aga ma eksitan Teid, auustatud suguvend, Teie maalimises. Teie lubaga tahan ma tähepaneja pealtwaataja olla.“

„Olge head, kui mu töö walmis on, võime edasi pajatada ja armsaid asju suguvendade elust ja olust meelde tuletada.“

„Suure rõõmuga, mis minu kohta puudub,“ tõendas käsitöeline, kuna üliõpilane kuue maha ja mäekingul rohelistel murul joonitama hakkas.

Maapait oli üli ilus. Teiselt poolt mäerinnakult, mis kaunis järsk oli, langes wäike oja kiwide ja kaljude wahelt kosjena kohisedes alla. All haljas orus, mis weel mõne nädali eest õrnaste õitseda wõis, nüüd aga wifati surma ja reha riisumist maitsta saanud, luhtas praegu kaunis kena hädala hein. Oja wesi jooksis poolloogelist käänu tehes alla Burtneki järwe poole. Päikese sära kuldas ja hõbetas järwe wett imelises hiilguses. Burtneki loss kõiges omas toreduses paistis järwe kaldalt waataja filmi. Pilt oli siin halja puudega piiratud künkjal unstniku filmale ja ka igale looduse lapsele üpris waimustaw.

Kild oli räägitud koha ülesvõtmisega hoolega töös. Reuter lamask tema kõrval murul ja waatles teise tööd.

Natufese aja pärast hüüdis Kild:

„Baadake, Reuter, õnn käib täna täitsa minu kannul! Silmake teisele poole oja metsa jerwa!“

„Hm! oho!“ oli teise kostus.

Kena looma kari, kellade helinal, tuli ojale jookma. Karjane pasunat puhudes, koer kõrval, kepp käes, astus nagu kindral kunagi oma sõjaväe ees. Silus krusispeaga Läti piigake, õitsewas nooruses, astub weiste taga ja lööb ise lõbusat laulululli Läti keeles. Ta näib õnnelik olewat, et ta weel noor on ja lustil laulda võib.

„Kui saatus ühe inimese wastu korra lahket nagu näitab, siis toob ta õnne süle ja seljaga kodu. Minu pilt saab karja ja karjaste läbi uut hingelist elu.“

„Nagu näha on,“ pajatas pealtwaataja.

Maalder tegi pildi kallal tubliste tööd edasi. Jäägu ta peale maalima, meie aga otsime armsa lugejaga jutuwärtna pealt teisest kohast lõnga otsa üles.

III.

Metsaülema Hirschberg'i tütreid oliwad nõtka ütelda, kaunis lõbusad lapsed. Silu, ehk nagu weel luulelifel keelel tütarlaste juurest aatelist ilu otsitakse, seda ei olnud nende juurest mitte palju leida. Nataalie, ehk Taali, wanem tütar, oli kuniweljas,

piik ja armetu kõige neitsilikule kehale wormi poolest. Noorem õde Miili oli veel leerimata. Temaist wõis tulewik nägusa neiufese luua, kui õilmitsemise aeg õnnelik oli. Keskmist õde, Maalit, wõis kõige kenamaks nende seas pidada. Tema finihallitad filmad särasiwad kaunis sagedaste waimustuse tules ja andsivad ta rõõskadele põskedele elustawat jume. Ilusa, roosilise suu ümber lehwis tihti nägus naeru mui-gutus, mis mitte kunstitamine, waid päris loomulik oli. Nõnda lühidelt kokkuwõttes wõisiwad luulekan-gelased tema juurest ja filmadest ka paleusi punuda. Keskmise aeg oli möödas.

Neiud oliwad einelaua lagedaks koristanud, kui mehed metsa tõttasiwad. Praegu istusiwad kõik kolmefeste toas. Keegi ei rääkinud. Igal ühel nähti iseenda mõtetega tegemist olewat. Seal astub ema sisse ja ütleb:

„Minge nüüd möldrile, ja kutsuge ka Liina pä-rasteks siia, kui wõõrad metsast tagasi tulewad.“

„Lähme!“ hüüab Maali kähku.

„Mis tuli sul sellega siis nõnda on,“ ütles Taali, „Liina on ehk wahest kirikusse sõitnud. Eks me' pärast lõunat jõua minna.“

„Ei, lähme nüüd, mina tean, et Liina täna kodu on,“ puhus õde Miili teiste jutu wahele.

Puhu aja pärast läksiwad neiud.

Möldri maja, kuhu poole meie neiud tõttasiwad, oli poolteist wersta kaugel. Möldri emand ja metsa-ülema abikaas oliwad õeksed. Burtneki möldril oli ainult kaks last, poeg ja tütar. Sugulaste lapsed

olivad seltsis koolipreili juhatusel kasvatatud. Kuidas aga juba laste juures mitmed iseloomu liigid nähtawale tulewad, nõnda oli ka siin lugu. Metsa ülema wanem tütar, kes külma ja järsu iseloomuga tütarlaps oli, ei wõinud oma õrna südamega ja kallimeelelise iseloomuga täditütart, möldri Liinat sugugi sallida. Wanemad waatasiwad sagedaste kurwastusega pealt, kui nende laste keskes põnew olek nähtawale tuli. Ei aidanud seal noomimised ega karistused midagi. Metsaülema Taali wihtas möldri Liinat nii karedalt aga siisgi tagasihoidlikult ja wale warjukate all, et teine sellest mingit halbemat tagajärge aimata ei wõinud.

Hea küll, katsume endid tagajärjega tutvustada.

Burtneki weski seisis. Täna oli ju pühapäew, siis wõiswad ka weski wõlweid ja rattad hingamise rahu maitsta. Möldri Liina seisis parajaste lilleajas ja kastis lillesid, kui täditütred sinna jõudsiwad.

„Liinal on ikka lilledega tegemist,“ pilkas Taali, rohuaja wärawast sisse astudes, „ega siis muidu kõiä poisid ümberkaudu teda enmast ka mitte „lilleks“ kutsu.“

„Aga pai Taali,“ palus teine mahedal toonil, millal lõpewad ka Sinu pilkamised minu kohta!“

„Mina pole midagi pilganud,“ tõendas teine, „ma kordan ainult seda, mis teised tuhat korda enne on rääkinud!“

„Ah, Taali, jäta ommetegi järele,“ ütles õde Maali Liinale terwituseks kätt wälja sirutades;

„unusta Liina, mis Taali sinu kohta wahest ütleb, ega ta nõnda pahaste ei mõtle.

„Wõib olla!“ lisas Taali juurde.

Rüüd teretasiwad ka teised õed möldri Liinat.

Kes aga praegusel filmapilgul möldri Liina filmadesse waatas, et lillede ilu ja wärwide kenadus kunstniku pintslil abil iialgi sarnast loomulist iludust poleks wõrdlemiseks wõinud wälja panna. Möldri Liinat nimetati küll õigusega igal pool „lilleks.“ Mis oli aga lille ilu tema kenaduse kõrwal. Waatasiwad need taewakarwa tunesinised filmad korra leegitewas säras nooremehe otša, siis pani see pill poisi põues were wiimseni piisani waimustuses kihama. — Praegu, kus ta lumivalges hommiku riides lillepeenarde wahel lillesid niisutas, kus juures õhetawad paled õrnas rõõskuses punetasiwad, wõis iga kunstnik imestusega kása kofku lüüa ja ütelda: siin on ilujumal kenaduse jagamises liiga helde olnud!

Uga, küsib wahest mõni lugija, kas tal ka kirjeldatud ilu kõrwal ka ilus ja hea süda oli.

Eks saame edespidi näha.

„Rüüd läheme meile,“ meelitas Maali. Täna tuliwad wõõrad Buikelni mõisast. Õhtul saab weike pidu meie juures peetud.“

„Õh, ma ei soowiks täna kuhugile minna,“ ütles Liina, „ma ei saa mitte aru, miks ma täna nõnda rahutu olen. See wõib küll ka jest tulla, et ma täna hommiku iseäralist imelist und nägin.

„Mis ja siis unes nägid?“ küsis Taali uudishimuliselt. Wanad rahwas ütlewad, et pühapäewa

hommikune unenägu seltsamal päeval kätte tulla, kas tohime siis ka teada saada, mis tänane päev sulle veel tuua võib?"

Siinal ei olnud oma täditütarde vastu mingisugust saladust, kui teda ka wahest Taali pilkamised ja noffimised väga kurwastasiwad. Temal oli otsekohene ja kohtlane süda. Niisuguse õiglase ja otsekohese loomuga tütarlapsed langewad aga väga sage-daste teistele kawalatele ja petistele ohwriks. Need, kes aga mantlit mõlema õla peal mõistawad kanda, lõikawad sealt, kuhu nad mitte pole külwanud.

Mõnda oli ka praegu lugu. Unenäo wäljarääkimine ei toonud temale muud midagi, kuid ainult pilkamist Taali poolt.

Ta rääkis täditütardele: „Päewa tera oli parajaste tõusmas ja esimesed kiired teretasiwad mind minu magadiskambriis. Selle järele uinusin uueste magama ja nägin unes, et ma õitsewal aasal kõndisin ja lillesid noppisin. Korraga leian ma kestket kenamaid lillesid kuldõormukse roheline kiwiga. Ma wõtan ta maast ülesse ja tahan endale sõrme pista. Kui ma aga sõrmukse juba sõrme olin pistnud ja nüüd weel seda rohelist kiwi silmitsema tahan hakata, ei leia ma muud midagi, kui paar wee piiska nime-tisõrme küllest. Selle peale ärkasin ülesse ja jäin üsna rahutumaks, kui oma unenäole seletust püüdsin otsida.“

„Mis seal palju seletuse põhjust uurida,“ ütles täditütar Taali kiisakalt. „Täna tuled meile, seal on palju noorimehi koos, hakkad ühte armastama,

aga ei leia mitte vastu-armastust. Sedawiiji lan-
geb sinu lootus wette. Weetilgad, mis pärast sõr-
mufest järele jäiwad, tõendawad seda selgeste."

Liina oli täditütrel kareda oleku pärast kõrwuni
ära punastanud. Ta kahetses, et ta Taali kuuldes
oma unenäo wälja oli lobisenud.

"Kudas sina, Taali, ikka nõnda imelik wõid
olla," pahandas Maali, "ega sa ommetegi mõni
ettefulutaja ingel ei taha olla, pealegi weel paha
asjade ilmutaja."

Liina ise ei lausunud sõnakestgi.

Küüd tuletas noorem õde Miili meelde, et aeg
minemiseks kätte olla jõudnud. Liina puikles esiteks
wastu. Ta ei tahtnud koguniste jeltsis minnagi.
Liina tundis juba Taali torkawaid sõnu, mis tema
hella südant alati haawata wõisid.

Maali ja Miili ei jätnud aga mitte enne järele,
kunni Liina wiimaks kaasa tuli.

Neiud läksid neljakeste.

"Meie wõime läbi metsa minna," ütles Miili,
kui nad õue wärawast wälja astusid.

"Ja muidugi!" tõendas Liina.

Neiud waelesesed ei wõinud aga aimatagi, et läbi
metsa minnes ka maaldri filmade ette pidid juhtuma.
Jalgtee, mida mööda nad metsaülemaja maja juurde
pidid jõudma, wiis neid ka üle selle mäerinnaku,
kus praegu meie tutaw Kild joonestas.

"Maaldri herra," algas lufusepp Reuter, "Teie
ei saagi täna enda pildiga walmis. Waadake, sealt

tulewad metsaülema Hirschberg'i tütrede. Neljas neiu nende seas on aga meile mõlematele võõras."

Neiud oliwad juba jõe kaldale jõudnud.

"Taewa taadite!" kiltas Kild, "neljas neiu on ilusam kui ingel. See sünniks minu maapaigapildile paleusliseks aateks, aga nõnda ruttu jeda kena kaju üles joonestada, on täitsa võimata."

Ka Reuter silmitses neljat neidu tõsisel sõrdelemises.

Neiu oli ka selle vääriline.

"Kas teate, Reuter, mis mina mõtlen," sõnus üliõpilane.

"Nimelt, praegu küll mitte märki; kui Teie aga nii lahke oleksite mulle ka oma mõtet avaldama, siis tean muidugi," vastas Reuter.

"Soo! kuulge siis: meie lähme ja pakume endid neiudele saatjaks. Nad saavad muidugi metsaülema maja poole minema. Seal wahest wõin neid ka pildi peale joonestada. Küll meie kütid siis õhtul suured filmad teevad, kui minu tänase päewa tööd näevad."

Mõeldud, öeldud, tehtud.

Päike piiras puude latvu sellesama päewa peale lõunat. Neiud oliwad enne lõunat noorte meestega tutwaks saanud, siis seltjis metsa-ülema majasse läinud, kus lõuna leiba wõeti.

Pärast lõunat mindi metsa marjule Salatši jõe kaldale, mis Burtneki järwe jookseb. Minemiseks

pruugiti paati. Kild ja Reuter lastsiwad sõudemõ-
lad mõnuses taktis liikuda. Neid laulsiwad neile
jälle Läti ja Saksa keeli rahwalaulusid ette. Noorte
inimeste meeled olivad rõõmsad ja õnnelised. Taali,
Hirschbergi wanem tütar, püüdis igal pool peaosja
mängida. Tema juhtis ja kumandas, aga see sün-
dis noorte meeste ees kõik nii wiisakal kombel, nagu
poleks selle neiu huuled weel iiales libedaid haawa-
mise ja pilkamise sõnu rääkinud, nagu poleks neiu-
kese hallikad filmad weel kunagi salakadeduses leegit-
senud. Taali oli lahendus ja lahkus ise. Sõba ta
wisjiste järgmise rahwalaulu siju tundis, mis ütleb:
„Tütarlapsed linnukesed!“ Pidage pihula suuda,
kamalula katke suuda. Las' saab pea peidetuda,
lagi laia liidetuda: siis wast laske lausa joosta,
lauja joosta, kiusta käia.“

Sõit Salatsi jõel nähti noortele inimestele väga
meeldima. Kild ostas neidudega nalja teha, mis
naeru musklitele ärritawat kõdi sünnitas. Tema
sõudeseeltsilane oli aga koguni waike. Arwaste libi-
ses mõni sõna tema suust.

Mikspärast nõnda?

Jah, mikspärast! Tundis noor käsitöoline Reu-
ter õnne, et ta praegu haritud seltskonnas wiibis?
Surus ta südant wähest mõni saladus ehk jala soow?
Miks waatas noormees sagedaste nii waimustatud
waatel neid walgeid wahu wullikesi, mida tema mõla
weepinnale lõi? Wõrdles ta ehk wähest wiimastega
inimese õnne filmapilkusi, mis nõndasama üürikesed
on, kui weewullid?! Oh süda, süda, kes wõib kõiki

finu tundelisi ihkamisi ja palavaid soovimisi paberi peale maalida! —

Reuteri vastu istus möldri Liina. Reitji õrnad paled õhetasivad värskes punas. Kes võis neisse finetavaisse, taevafarwalistesse filmadesse punastamataalt waadata? Reuter, kes küll rauda ja terast tuliseks keevaks ostas keeta ja õõgavast materjalist võtmeid valmistada, mis tabasid ja lukkusid lahti wäänawad, ei olnud siamaani weel mitte seda wäge ega wõimu tunda saanud, mis südame ukseid lahti lukustab. Võis siis ka wäga wõimalik olla, et sarnane pakitsew tundmus tema pöues peidukohta otsis.

Kes teab?
„Mölad maha, metsa marjule!“ kamasdas Taali. Kõik kuulasiwad käsku.

Snimene on ju nõnda imelik, et ta warji teise orjaks saab, kes koguni wale paistel walitsust enda kätte nõuab.

Noored inimesed astusiwad paadist wälja.

Haljasse metsa tõtati nüüd. Kõik oli kena ja lõbus, ainult tuttaw Reuter oli iseäralik. Tema tahtis enamiste neiu Liina ligiduses wiibida, kus juures ta ootmata kombel Taali läbi takistatud sai.

Taali ei lasknud neid mõlemaid mitte filmast.

Oli temal põhjust selleks?

Küsitagu seda neidude käest, kes päris wanadusest enam kaugemale ei soowi jõuda.

Marja noppimisel püüdis siisgi Reuter neiu

Liinale läheneda, kui mitte Taali neid takistama ei tulnud.

Neiud olivad marjatorbikud sügisei marju täis noppinud. Reuter oli noppimise juures Liinat awitanud, seal juures ka mõnda mõtet awaldada wõinud, mis nooremehe südames pakitses, ja oli jeda wiisi ka neiu Liina hingeliste tundmustega tutwaks saanud.

Rodusõit algas. Igal ühel isesugused tundmused pöues astuti paati.

Kena, waike õhtu! Inimene, kellele mingisugune uus ja õnneline tundmus rindu on asunud, armastab sarnast kena, waikest õhtut, kus ta ainult oma tundmustele wõib elustawaid luulekujutusi luua ja jelles soojuses hinge kosutada. Igapäewasele inimesele, mis tegelisel mõtleb, on sarnased filmapildud tundmatad. Ta ütleb: Tühi rumalus kõik!

Reuter istus jällegi paadis. Ta wõis jelle õnne üle uhke olla, Liina kõrwal istuda ja temaga kõnelda. Kumbgi ei pannud jeda tähelegi, et metsaülema Taali filmadest sagedaste kadeduse pilli sinna poole langes, kui Liina nõnda südamliselt naeratada wõis. Neiukesed ei teagi, kui wäga aga sarnane waade nende filmist terwet õrnust kaotab, mis muidu meest wainustusega äratada wõib.

Metsaülema majani oli weel paar wersta. Seal kõlas äkitset püssi paukude pragin mäe rinnakult metsaülema elumaja ligidalt. Tähendus, et kütid koju olivad jõudnud ja püssid tühjaks lastsiwad.

Taewatelgi kuningas, päike, piiras puie latwu

ja kuldne läige kaunistas mäerinnakute tippusid. Järve wesi hiilgas ilus. Loodus kuulutas, et loomus peagi puhkusele wõis minna. Pikk, punane, purpuri karwaline wiire piiras õhtupoolist taewast ja wiimsed weerejad kiired kullatasiwad hallikaid pilweringufesi, milledega taewasewu nagu litritega täis külwatud oli. Sarnane õrn õhtune pilwelitrite punadus näitas wälja, nagu roosinutt kummuli pöördud kurekatla sarnase sinise taewa wõlwi äärel. Burtnefi mõisa õhtukell helistas wiimist terwitust kadunud päewale järele, kui meie tuttawad neli neidu ja kaks noort meest metsaülesma hoowitwärawast sisse astusiwad.

Metsaülesma majas oli täna õhtul fihinat ja fahinat küllalt. Egidalt naabrid ja tuttawad tuliwad kõik üksteise järele sinna. Juba seal ifka midagi išeäralikku pidu wõi jootu peeti.

Meie ei taha aga armja lugejaga piduliste seas wiibida, kus muusika noored inimesed tantsule meelitab, kaardilaud mehi mängima sunnib, kohwikann naiste ja noorikute keelepaelad wallali wabastab ja teendrid edasi tagasi jooksuma paneb.

Noored inimesed käiwad tantsu wahaeagadel wäljas jahutamas. Kui meie kolmandamal korral jälle tantsuajali astume, puuduwad kaks inimest. Taali oli jeda kofe tähele pannud. Ta küsib kofe noorema õe käest:

„Kus Liina ja Reuter on?“

„Juba nad ifka wäljas kõnniwad,“ oli õe wastus.

„Nätake nüüd mängima, wõi muud midagi

tegema, mina tahan uad ülesse otsida. Mis see tähendab, kui mõni seltskonnast kõrwale läheb," pajatas Taali ja pühkis õhinaga õue.

Jutufirjutaja, kui ebajünger tantju põrmandul, oli ka paremaks arvanud, wäljas natukene aega õhtast looduse iludust maitseada, kui saalis keha higiseks hüpata.

Imekena lõikusekuu õö. Ma läksin palkoni peale, ilma et seda keegi tähele oleks pannud ja filmitsefin ümbrust enese lähedal. Akent awates pais-tis mulle kena ööpilt filmi. Tähed särasiwad ja kuu walgustas rohuaja põõsaid ja lillepeendraid. Lillede magus lõhn sundis mind rinnufile akna peale, kus ma nende lõhnast enmast joobnuks tahtsin juua. Loodus näitas nii pühalik olewat, nagu hoiaks ta hinge tagasi, kui mõni püha talitus ees on. Tasane ohkamine nagu mahe õhin kostis mulle kõrwu. See sündis wististe waiksest tuule lehinaast. Imeli-likud igatsused täitsiwad mu hinge. Mu südames ärkasiwad nagu noore põlwe armuwalu haawad elule ja ma arwasin ühe hellaste ihaldatud, ammu kaotatud finisilmadesse waadata wõima, mis aga muud midagi ei wõinud olla, kui lillekeste uimastaw ja nõiduw lehk.

Ilma et pead tõstaksin, kuulen aga korraga kahe inimese tasast rääkimist, mis kord korralt lähenewad.

Ma kuulen korraga järgmisi sõnu, mis õrnas waimustuses pajatati:

„See on tõsi, et inimene ihkawal meelel ja igat-

sewal hingel endale paleust ette kujutab, mis mitu fõrd muud midagi ei ole, kui tühi unistamine. Selle efsituse mõju all kannatawad mitmed noored hinged. Nad kujutavad paleuse kõrgemaks, ülemaks, kaunimaks, ülemaks, kui keegi surelik iganes olla võiks. Seal tuleb tegew elu ja tõmbab kõigist neist hellamateist tundmustest kriipsu läbi. Mis maksab meile siis paleuste taewas und näha, kui tõsise elu koidupuna meid teistiti mõtlemas sunnib?"

"Oh ei," rääkis teine heal, mis mehe suust kuuldawale tuli, "tõsine paleuse otstija ei wõi iialgi tegewa elu raskuse läbi kõrwale peletatud saada. Seda, mis tegew elu meie käest nõuab, ei pea meie mitte paleusliste tundmustega ühte segama. Paleusline kõne heljub sügawamas hingede pöues. Ta on paradisklik aime armastusest, õnnest — —"

Korraga kääksus rohwaia wäraw ja nagu igapäine elu õmmetegi luulel loodud paleused ümber lükkab, nõnda sündis ka siin, kui praegu räägitud paleuse seletajale kaunis kare naesterahwa heal wahel hüüdis:

"Aga Liina! Mis temp see on? Sina tuled herra Reuter'iga pidult ära, ilma et sõnagi lausud. Mina olen Teid nagu tulega otsinud. Palun ruttu jaali tulla, peapidu algab alles. Weini klaasid on juba täidetud."

"Oh, neitsi Hirschberg," arutas Reuter Liina asemel. "Teie näitate oma täditütrel wastu natukene kare olewat. Meie wiitsime siin jeltis paar filmapilkku, mis mulle üliarmsad oliwad."

Taali kärjutas nina. Ta ütles pool pahanda- des: „Miks annate siis selleks põhjust, et Teie vastu fare peab oldama? Aga, mis me ilmaaegu tülitseme, astume sisse, Teid oodatakse!“

Nad läksiwad.

„Peapidu algab alles!“ kordasin ka mina ja astusin palkoni trepiastmeid kaudu alla saali, ehk ma küll palju ennemalt wälja oleksin jäänud; aga ma kartsin, et ka mind wahest taga otsitama hakatakse, selle pärast pidin juba teiste feltji tulema.

IV.

Burtnekis peeti pulme.

Saanidega sõideti mööda noort talweteed, et lumi lendas. Misakellade palin ja kuljustite kulin kutsus kõik külalapsed ammuli suuga tee äärde wahtima, kust pulmalised läbi sõitsiwad. Jah, täna oli pulmapäew Burtneki mõisa metsa isanda Hirschbergi juures, kes oma kestmise tütre, Maali, Puitelni ametiwennale abikaasaks andis.

Viimane pidu, millest lugejale nõnda mööda minnes märku andsime, oli nende kabe noore inimese kihlusepidu, keda täna kofku taheti laulatada. Taali, wanem õde, ei tahtnud küll sellest midagi teada, et noorem õde enne tanu alla saab, aga õe soovwi ja wanemate tahtmise vastu ta ommetegi midagi parata ei wõinud. Et neitsikesel kodus kollitegemine wõimata oli, siis püüdis ta seda enam oma kadeduse

sappi waeje täditütre, möldri Liina, peale wälja sülitada. Liina pidi palju pilkamise sõnu kuulma, et ta wiimati Reuter'iga nii sõbraliselt oli ümber käinud ja muud sellesarnast.

Liina oli kannatlik. Tema püüdis rahus ära kannatada. Seda delam oli Taali, kui nägi, et teine mitte ärritatud ei olnud, kui teda kõige libedamate ja torkawamate sõnadega Reuteri pärast pilgati. Sjesugused wahendid pidiwad nüüd abiks wõetud saama, kui nähti, et paljas pilge midagi ei aitanud.

Oh neitsid! Miks olete südame ja meeleloomu poolest nõnda mitmesugused ja iseäralised! Runa laulikud teie iludust inglidega wõrdlewad ja maald-rid teie wälimisi kenadust puhtas paleuslises hüilgu-ses ja neitjilises imeäras jumaldawad ja härran-dawad, seal peab liht jutustaja ka õrnema soo halwad küljed nähtawale tooma, mis igapäises elus wäga tihti ette juhtuwad ja tüli sünnitawad.

Laulatuse aeg oli kellu nelja ajaks peale lõunat määratud. Metsaülemaal Scharenbergil ja tema mõrs-jal Maalil oli siis see pidupäew kätte jõudnud, mida armastuse õitsmepiduks lauliku keelel wõib kutsuda. See päew on kahe hinge ühenduse päew, mis neid terweks eluks ajaks altari ees kokku paneb. Pruudi-põlw on nii lillekarikaline eesaimamise aeg woorus-lisel neitjil, kes abielusse astumise peale õrna ja arglise wäristusega mõtleb.

Nõnda oliwad küll mõrsja Maali mõtted, kui õed ja pruutneitsid teda pruudi ehtedesse paniwad. Tema armastas oma peigmeest esimese neitjilise ar-

mastufega, kes pealt näha kaunis wiisakas noormees ja lõbus feltfiline näis olema. Tema süda ja teised woorusliised wiisid oliwad aga täitsa ära rifutud. Et meie mitte pealiskaudselt inimese üle otsust ei tahta anda ega hukka panna üteldes: „Ennäe inimest!“ siis peame peigmehe minewiku mõne sõnaga lugejatele ette maalima.

Scharenberg oli Tartu ligidalt ühe wäikse mõisa omaniku poeg. Tema teine wend, kes mõisa walitsejana herra raha palju läbi pillanud oli, istus praegu Tallinnas puuris. Poegadel oli halb kaswatus wanemate poolt olnud. Pojad riidi Tartusse kooli, kust teine halwa feltskonda sattumise läbi koolist wälja wisati. Isa pani neid põllutööd õppima, ka seal kufkusitwad nad läbi. Isa oli poegadega hädas. Ta pani noorema poja, meie tuntud peigmehe, Gestimaale, sest Liiwimaal oliwad ta teod juba liiga tuntud, ühe Saksa metsaülema juurde metsaülewatamise ametit õppima. Niisugune amet nähti poisile meeldima. Päewad otsa mööda metsi ümber uidata, õhtul teiste õpilastega feltsis purjutada, kaarta mängida, rumalaid juttusi wiisakate neiude kohta rääkida ja neid wõrgutamise teel awateleda kaunikombelifest elust langeda: need tembud ja tüfid oliwad Scharenbergil tuntud; nagu koolijütsil esimene käff.

Õppimise aeg oli mööda elatud lustis, prassimises ja möllus. Müüd oli waja kohta wõtta, mida aga kohe käepärast polnud. Poeg läks isa juurde, aga isal ei olnud pojale mitte nõnda palju raha anda,

fui poeg läbi oleks löönud. Raks korda juhtus ka niisugune tükk ette, et poeg isa hobuse wanfriga tükis Tartus ära müüs ja lunastatud raha sõprade seltsis läbi priiskas.

Hea nõuu pojaga oli isale hirmus kallis. Sumala keeli palus ta ühte sõbra metsaülemat Läti maal, et see pojale koha muretseks. Sõber lubas siis seda teha, kui poeg tõotaks mõistlikult elama hakata. Isa palwete peale lubas ka poeg seda teha ja sai sedawiisi soowitamise läbi kaunis suure koha.

Inimene, kes mõneks ajaks lambanaha selga wõtab, leiab peagi usaldust ja sõpru, kus tema minewikku ei tunta ega tegusid ei mälestada. Sedawiisi oli ka Scharenbergiga lugu. Tema pidas ennast kui kaine ja wiisakas noormees üles, peale selle ei olnud taewa Daat wälimise tegumoe iluwormi wäljajagamise juures ka mitte kitsi olnud, mis ime siis, kui ka meie neiu Maali teda armastama oli hakanud. Libe sõna, kena kehaworm ja wiisakas wäljastumine on mõndagi noort inimest wõrku wiinud, sünnib ka edespidi veel. — — — — —

„Joo, Reuter! tõmba rindu, kuniks elu!“

Pakutaw ei wõtnud pudelit wastu.

„Mis Sa ilmaaegu jõnnid ja wastu punnid! Mina olen ka Gestlane, wa wennas. Mina olen täna peigmees, Sina wõid homme olla, joo, wa' wend!“

„Mina ei joo mitte, kell on wiie minuti pärast neli. Teised pulmalised ootawad, pealegi on meil veel kahelja wersta sõita.“

„Küll meie futikatele jalad alla teeme,“ kähwatas

peigmees Scharenberg ja pakkus pudelist peiupoistele, kes kõik kärjitudalt edasiõitmist nõudsiwad. Nad kartsiwad, et peigmees täna wahest rumalaid tükka hakkab tegema, kui weel edasi purjutab.

„Urge minu eest kartke, pojad,“ pajatas peigmees edasi, „minul on sarnast rohtu kaasas, millega ennast filmapilk kaineks wõin teha, kui õnnesoomimise musjudega mind piinama tulete. Kas saate aru?“

„Sõidame edasi!“ nõudsiwaad teised.

„Noo, eks siis ikka sõida! Kutsar lase käia! Hõissa, hõissa pulmad!“

Saanirauad lõiwad tuld wastu kruusalifi kiwa, mida wärskel lumi weel mitte täitsa oma waiba alla polnud matnud.

Teised pulmalised oliwad kõik juba foos, kui peigmees peiupoistega tund aega hiljemine määratud ajast pulma õue kihutas.

Pruutneitsid oliwad pruudi soowi peale lilled laua peale pannud. Peiupoisid pidiwad nüüd wali-ma. Missuguse lille keegi wõttis, see neiu jäi ka temale pruutneitsiks.

Mõrsja pead ehtis mirdipärg. Ta oli kena, kui ta täiel usaldusel peigmehele wastu läks. Kudas kohkus ta aga, kui poolpurjus olekus peigmees, nagu kahwatanud kui kasetoht, lambrisse astus. Kartlik wärin käis ta rinnust läbi. Pruudile oli muidugi juba peigmehe üle kõiksugu halbaw jutud, mida lu-geja juba teab, ette kantud. Sel ajal saab muidugi ka kõige parem inimene läbi haspeldatud, sellega oli ka mõrsja oma peigmeest wabandanud. Aga täna!....

Kartes, nagu noor hirmetall, keda kütt taga ajab, põgenes pruut oma magadiskambris. Ema waatas hirmuga tütre otsa, kelle palgeid mööda paar suurt pisarat alla weeresiwad.

„Maali, mis Sul wiga on?“

„Oh! ema, ma kardan Karlat. Ta on täitsa purjus. Kui need jutud kõik õiged on, mis temast räägiti, mis siis?!“

Ra ema kohkus tütre juttu kuuldes, aga oma tundmusest warjates, trööstis ta järgmiste sõnadega tütar: „Oh tühja, see juhtub noortel meestel wähest ette. Ta on ehk külmetanud, pikk tee sõita, ma waatan koha järele. Ole aga walmis, warsti peab laulatus algama.“

Laulatus! Unne tundmuses oli Maali weel wiie minuti eest selle filmapilgu peale mõtelnud — ja nüüd! Smeline hirmu wärin käis mõrvoja kehast läbi. Ta oli kahwatanud ja wärihes, nagu käiksiwad külmalöödinad talle peale, kui ema teda umbes weerand tunni pärast saali wiis, kus pea pühalik toimetus pidi algama. Kõne saatuse käsi oli tütarlapse õnnelised tundmused korraka katki kiskunud.

„Smelik pruutpaar! kui kahwatanud on nad mõlemad!“ jostastasiwad pulmasalised, kui kirikuõpetaja nende ette astus oma ametikohust täitma.

Kirikuline laulatuse kord ja kohus oli täidetud.

Pulmapidu algas. Weider rõhutu ja nagu lämestaw tundmus täitis aga mitme pidulise südant. Reigmees oli rahutu, sest pruut oli peale laulatust

Kohe kõrvale läinud. Esimeseks tantsuajaks otsiti pruuti igalt poolt. Kõik metsaülesma majakambriid otsiti läbi, aga pruuti polnud leida.

Kus oli Maali?

Moore mõrsja esimesed fewadeslised armuõitsmed olivad peigmehe tarretanud waate läbi nagu õõ külma wõimul ära näpistatud.

„Kus Maali on? Kus on „pruut?“ küsitiwad pulmalised läbisegamine.

„Ema leiab tütre wiimaks ülewalt külmaft palkoni kambrift, kus ta kummuli nuttes walusaid piisaraid walab. Mõrsja nutab ainuüksi ja unustab peigmehe, mehe, kelle naeseks ta täna oli tõotanud saada, kogu ära.

„Laps, laps!“ noomib ema, „ära tee meile häbi! Ma toon Sulle wett, peise filmad ja tule alla. Pulmalised ootawad kõik!“

„Oh ema, ma olen õnnetu!“ muutsub tütar. „Ma sooviksin et ma weel täna wõiksin surra! Oh Jumal! miks pidiwad mulle täna, just täna niisugused tundmused südamesse tekkima!“

„Maali! Maali! Sina teed pattu. Sa pead kohe alla tulema, muidu wõiksid wõõrad, kes teab mis, mõtlema hakata!“

Tütar pidi ema käsku täitma. Ta tegi kõik, nagu masina kombel, mis ema sundis, tõsine tahtmine puudus.

Pulmaliste keskelt leiame kaks osalist, kes täna üliõnnelikud on. Need on Reuter peiupoisina Pui-
kelništ ja Liina pruutneitsina Burtnekišt. Lilled

walimisel oli Reuter Liina lille wõtnud ja sedawiisi kõige kenama pruutneitsi endale saanud.

Oli see paljas juhtumine? Ei wiisiste mitte.

Pulmad, mis mitmelegi ainult rõhuvaks raskuseks näitawad olema, oliwad otsas.

Noorik wiidi teisel päewal, peale lõunat, nutujäljed näo peal, peiu koju. Külap saame weel eespool kuulda, kuidas nende käsi edespidi käib. — —

Kena möldri Liina kandis täditütre pulmadeft saadik kena sõrmust sõrmes. See oli kihlasõrmus Ernst Reuteri poolt. Noored inimesed oliwad teineteisele truuiks tõotanud jääda kuni surmani. Asi pidi aga weel esialgu saladuses seisma.

Täditütar Taali oli aga peagi ära määrganud, kuidas lood Liina ja Reuteri wahel seisiwad. Ilus pois oli ka Taali südames armastuse leegi põlema õhutanud, mis aga enamiste isearmastuse wili oli.

Õhtul, päew pärast õe pulmi, kordas Taali magadiskambrisse minnes mitukorda järgmisi sõnu: „Ega nad weel paaris ole! Selle eest muretsen juba mina, et tormid nende wahel tulemata ei jää!“

V.

Wäike kortsuwankeer weereb Riia poole. Wantril istuwad kaks meest. Teise mehe nägu on meile kaunis tutaw, aga miks kannab ta musta sidet pahema silma üle ja on näost nõnda kahwatanud!

Teine istuja wantril ei olnud keegi muu, kui meile tuntud Ernst Reuter. Raske õnnetuse hoop

oli teda trehvamud. Töö juures oli rauakild filma karanud ja filmaterale wigaga teinud. Mitu päeva, ja ööd waevles waene mees suures walus. Silm oli paistetunud, jooksis wett ja walutas kangeste. Ei aidanud Ruhja alewi arsti abi, kes sinna sai toodud. Arst andis nõuu Riiga sõita ja haigemajas ära oodata, mis filmaga teha kästakse. Alalisest weejookst wõis ka kae filma peale tekkida. Sündis see, siis pidi muidugi Tartus filmakliinikus kaeldikus ette wõetud saama.

Rare saatuse käsi oli noortmest, kelle südames õrnad ja hellad peigmehelised mõtted mõlkusiwad, raskeste rabanud. Hirnu wärinaga mõtles ta selle peale, kui ta wahest ühe filmaga jäi. Misjagused järeldused ei wõinud kõik selle juhtumise läbi sündida. Mis mõtles mõrsja Liina süda, kui peigmehe õnnetuse sõnum sinna jõudis?! On inimesel mingisugune õnnetus juhtunud, siis kujutab ta oma tulewiku hoopis tumedamal wärwil ja kurtwemal kujul ette, kui see muidu sünniks.

Reuter sõitis Riiga.

Selsamal päewal, millal Reuter Riia poole tõttas, jõudis kiri tema poolt Liinale, milles oma õnnetust armsale awaldas. Metsaülem Hirschberg, kes asjatalituste pärast mõisa juures käis, wõttis sugulase kirjad kaasa. Tütred wõisiwad ju kirja Liinale kodu kätte wiia.

„Siin on kiri Liinale,“ ütles Hirschberg kodu tules. „Taali wõi Miili, emb kumb wõib mõldrile minna ja kirja kätte wiia.“

Taali astus parajaste tuppa.

„Sul on kiri, isa?“

„Jah!“

„Kellele?“

„Liinale!“

„Anna jüa, küll ma lähän wiin pärast ära,“
pajatas Taali tulijelt ja wöttis kirja isa käest
wastu.

Gewa tütreid on enamiste kōik uudishimulised. Teiste saladustesse tungida on nende loomuline wiiga, millest nad eladeski lahti ei saa. Witmed kasulised asjad ja ettemõtted on selle läbi nurja aetud, kus naesed ninatpidi wahela on toppinud. Neiud ei ole suuremalt osalt ka sellest weast wabad.

Mis tegi Taali Liina kirjaga? Wiis ta selle kōhe Liina kätte? Wõta näpust!

Taali jooksis ülesse magadiskambriisse, süütas küünla põlema, wöttis nua laua sahtlist, tegi selle tule peal kuumaks ja mõne filmapilgu pärast oli kiri lahti.

Muutu tegu, aga kes selle järele küsib? —

Taali luges Liina kirja suurel õhinal läbi. Wida kauemine ta kirja luges, seda kahjurdõmulisemaks muutis ta nägu. Sellest pilgust järeas kurjandõuline tahtmine wälja, millega tüdruk wõdrast kirja, nagu luurija ilwes, filmitfes.

Taalil oli peagi plaan walmis, mis ta teha tahtis.

Paar tundi hiljemine sammus neitji, kelle süda-

mes pahad mõtted ikka enam maad olivad leidnud, weskil poole.

Liina, kes küll jugulase fibedate pilkumiste all oli pidanud kannatama, tuli Taalile südamekõltsel wiisil wastu. Neitsi süda, mis õrna mõrvaliste mõtetega täidetud oli ja õnnes tussus, ei wõinud sugugi ette aimata, mis sugune wotamata hoop tema hellale hinge pidi haawama.

„Noh, Taali, mis uudist kuulda?“ küsis ta lahkesti.

„Lähme Sinu kambriksse, minul on Sulle tähtsaid asju rääkida, mis aga nelja silma all peab sündima,“ ütles Taali.

Liina waatas Taali filmadesse. Need näitasiwad täna nõnda iseäralised imelikud olema. Arglituid aimamised asusiwad Liina rindu. —

Täditütred astusiwad Liina kambriksse.

„Hea küll, Taali, siin oleme nüüd ükfinda: mis iseäralisi uudist on Sinul siis mulle tuua?“ küsis Liina pisut madalamalt.

Taali fõgus natuke aega mõttis, siis algas kunstlikult tehtud rahuga pajatama:

„Ma sain täna kirja —“

„Kelle käest?“

„De käest, Puikelnist.“

„Mis ta kirjutab.“ On Maalile midagi halba ette juhtunud, wõi on Scharenbergil midagi wiga? päris Liina.

„Oh ei! Nad on terwed ja terwitawad ka Sind.“

Maali kirjutas aga ühest kurvast juhtumisest, mis ühele nende naabrile on juhtunud."

"Mis siis! kellele?"

"Sa tunned ju Ernst Reuteri, kes Maali pulma ajai Sinu peiuupois oli?"

"Koo jah, aga Taali, miks Sa mind siis nende pika eesseletustega piinad! Mis on Reuterile juhtunud? Oh Taali, ütle, ütle ruttu!"

"Pundub see siis nõnda väga Sinusse?" küsis Taali terawalt, "kuule siis: Reuter on ühe filmaga jäänud ja Riiga wiidud."

Ehmatand karjatus kolas Liina suust.

"Oh, minu kallis Ernst! kuidas wiib see wiimalik olla? Minu armas, kallis peig —"

Liina oli ehmatand ärrituses oma saladuse wälja hüüdnud, mida küll ka Taali juba kirja lahtimurdmise läbi teada oli saanud.

"Wõi Reuter on Sinu peigmees! See on küll hirmus kahju ühe filmaga mehele abikaasaks saada! Arstid ütlevad weel, et need pärast ka teise filma kaotada. Kahju, wäga kahju, armas Liina!"

Reis sõnades oli küll palju enam kahjurõdumlist pilkamist, kui osawõtlist kahetsust.

"Oh Taali!" hädalbas Liina, "Sinu sõnad peawad ikka alati minu südamele, kui terawad nooled olema. Miks pidid just Sina selle Hiobi sõnumiga füia tulema?"

"Kust mina siis seda wiisin teada, et Reuter Sinu peigmees on?" ütles Taali piisut pehmemalt.

Kui aga asi tõeste nõnda on, siis peab ju osawat-
mist avaldama."

"Käägi Taali, kudas see õnnetus siis Reuterile
on juhtunud?" küsis Liina.

"Mina ei tea sellest Sulle mitte midagi pikemat
seletust anda," oli teise vastus.

"Ei, see võdi wähest sugugi wõimalik olla! kes
teab, kas asi nõnda hull on! Mina tahan weel täna
õhtul papat paluda, et ta mulle hoost annab. Ma
tahan Maalile külaliseks sõita. —"

"Mis tarwis seda," pahwatas Taali wähele, eks
Reuter ise wõi Sulle kirjutada?"

"Kui ta aga seda mitte teha ei wõi? Ma ei
wõi ju sugugi teada, mil wiisil waene mees oma
filma on wigastanud. Kõige parem on, kui kohe
järele päritud saab, kudas lood seisawad."

"Tee kuda arwad," ütles Taali nõnda moka
otsalt; aga plaan oli temal kohe walmis, mis ta
pidi tegema, kui Liina Puikelni sõidaks.

"Mina sõidan!"

"Kas weel täna?"

"Täna."

"Wastu ööd on halb sõita, siis mine juba pa-
rem homme," ütles Taali usaldust ärataval toonil.

"Eks saa näha, kuda papa lubab," ütles Liina
ja ruttas trepist alla.

Taali filmad oliwad kõige aja ühe asja peale
põlewas põnewuses filmitsenud, mis Liina laua peal
teiste asjade hulgas seisis. Waewalt oli Liina uk-
sest wälja jõudnud, seal libises see asi Taali tasku.

„Niimene, kes korra paha peale mõtleb ja midagi halba asja korra tahab saata, langeb ikka sügawale kiusatuste kүүsi. Tema lämmatab aeg ajalt oma südame tunnistuse healt, kuni see tema rinnus täitsa jumbutatud saab.

Ra Taali astus trepist alla Liinale järele.

Liina läks westikotta isa juurde. See waatas imestusega tütre otsa, kes nii ärritatud õhetawal näol tema juurde tuli.

„Koh, Liinake, mis uudist kuulda?“ küsis isa.

„Bole palju midagi, papakene, aga luba mulle ühte palwet Sulle ette panna.“

„Mis siis minu wäike südamekene siis palub?“ küsis isa hellaste, kes iga tahes walmis oli, oma ainisa ja armsa tütre tahtmist täitma.

Luba mulle hoost; ma tahaksin täditütart Maalit Puikelnisse waatama minna!“

„Millal Sa siis sõita soowid?“

„Weel täna õhtu, isakene, ole nõnda pai!“

„Ei, Liinakene, see ei lähä mitte! Hobused on praegu wäljal töös, loomakene, mis kolmkümmend wersta sõitma peab, peab enne natukene tööst hingastama ja öö wälja puhkama. Homme hommiku wara wõid aga sõita, tütrekene.“

Taali oli ka alla tulnud ja onu otsust kuuldes palus ta ka luba Liinaga seltsis öde waatama minna.

Möldri onul ei olnud ka selle wastu midagi.

Taali oli nüüd jälle nõnda lahke ja julaw Liina wastu, mis Taali juures wäga aruldane juhtumine oli.

Ta palus Liinat homme hommiku metsaülema maja juures natukene peatada, et siis seltsis edasi sõita wõiksid. Tee läks muidugi nende majast mööda.

Kui Taali mõldri rahwalt lahkus, läks Liina teda weel tüki maad jaatma. Ta ei tulnud aga kohe mitte koju, waid jäi metsa murule istuma, kus ta omad peenikesed sõrmed filmade ette surus ja mõtetesse jäi.

Mis mõtles Liina praegu?

Mitmesugused kujutused kodusiwad Liina waimu filme ees mõttekangaks kokku. Esimesest tutwustamisest Ernst'iga kuni tänase päewani. Kudas oli Liina esimesel lähenemisel noore mehe ees neitsilikus häbenemises punastanud? Tundmus, nii magus, nii õrn, nii hell, nii õnnestaw oli neitsi rinda paisutanud; armastuse jumaldawad koidu kiired heitsiwad esimest helki Liina südamesse, mis teda aimamata õnnes wärisema oli pannud. See kõik oli nii ootamatalt, nõnda ettewalmistamatalt sündinud, et Liina praegugi weel selle filmapilgu üle pidi imestama, kus ta tukswatest tundmustest täidetud armu joovastuses noore mehe rinnale oli langenud. Arusaamata wõim ja wägi armul!

Ja nüüd!

Kudas wõis ta seda endale ette kujutada: tema kallis Ernst pidi wähest filma nägemise kaotama, kui pime sant teiste armust elama; ta ei oleks wõinud oma Liinakesel murepilweid palgedel näha, oh — ta ei suutnud kõiki mitte wälja mõteldagi! Kes teab,

kas asi nõnda halb oligi? Mis ju kõik weel hästi minna!

Päike weeres alla, kui Liina kodu läks ja oma kambrisse astus. Kes võib aga tema ehmatust ja imestust kirjeldada, kui ta oma kihlasõrmust mitte kusahagilt ei leidnud! Kõik kohad, murgad ja urkad kambris said läbi otsitud, aga mis kadunud oli, jäi ka kadunuks.

Kuhu võib sõrmus ommetegi nõnda lühikesel ajaga sattuda? Liina oli küll esiteks ukse lahti unustanud, kui ta papa käest hoost läks küsimas. Maja teenijate seast ei teadnud ta kedagi, kellel pikad näpud oleksid olnud. Liinale tulivad mõnesugused jutud meelde, kus räägitakse, et ka metsalinnud hülgawaid asju eemale kannawad. Uken oli ka lahti olnud selle aja, kui Liina wäljas käis, aga kas siin just niisugune lugu ette juhtunud, oli küsitaw. Ega ommetegi Taali wahest nalja pärast sõrmust tasku pistnud?

Liina otsis weel kõik laua ja kummuti sahtlid läbi, aga tagajärg oli asjata. Wiimne mõte trööstis siiski Liinat: keegi muu kui Taali oli seda nalja pärast teinud! Homme hommiku pidi ta wissiste oma sõrmukse jälle kätte saama, mis temale ju nii wäga armas oli.

Liina ei lausunud wanematele ega majarahwale sõrmukse kadumisest mitte maikugi. Oli ju nende kae noore hinge armastus weel salaasi. Külap tulewik paraja filmapilgu wõis tuua, millal sünnis aeg awaldamiseks oli.

Reitsi oli õhtul magama minnes siiski wäga

rahutu. Mitmesugused mõtted furnasiwad tema sü-
dant. Kui filmad pisut kinni läksiwad, waewasiwad
teda jälle pahad unenäod. Nõnda läks tertwe öö
rahutumal kombel mööda.

Teisel hommikul, kui Liina täditütre juurde jõu-
dis, kes teda ka juba reisu riietes ootas, oli tema
esimene küsimine:

„Kuule, Taali, ega Sa wabest eila minu sõrmust
enesega ühes wõtnud, kui meil käisid? Selle sõrmukse
kaotamine oleks mulle suureks kahjuks. Sina ehk
wõtsid nõnda nalja kombel kaasa, et mulle täna
tagasi anda. Eks ole nii?“

Tasane wärin käis Taali kehast läbi. Temal
oli juba peaaegu kahju oma paha nõuu üle ja mõt-
les ka sõrmukse tagasiandmise peale. See mõte mõl-
tus aga filmapilguks tema südames. Warsti wõttis
pahawaim wõimust Taali südames ja oma filmapilk-
list rahutumat olekut warjates, kostis ta wägisel
wiisil naerdes:

„Kuda Sina Liina niisuguse mõtte peale wõid
tulla, et mina Sinu sõrmukse enesele pidin wõtma.
Mis häda pärast oli minul jeda waja teha!“

„Koh, mina mõtlesin aga nõnda, et Sa wäikest
koerustükki minuga tahtsid teha.“

„Kra ole lapselik, Liina, ega ma Sinu sõrmust
ommetegi juudile lähä kauplema ja nalja pole ma ka
mitte mõtelnud mängida.“

„Ega mina ka midagi paha mõtelnud,“ waigis-
tas Liina. „See sõrmus on mulle aga wäga kallis.
Ta on Ernst'i poolt mulle kingitud kihlasõrmus.“

Ma ei oleks jeda Sulle mitte weel awalbanud, et Sa aga eila minu saladuse kogemata kombel teada said, siis wõid muidugi ka teada, kui suurt südamewalu sarnase üliarmisa mälestuse kaotamine minule teeks."

"See on küll wäga kahju," ütles Liina; "aga minule ei ole jeda unesgi meelde tulnud, Sulle sarnast kurwastust walmistada. Tõsi on küll, et ma ennemalt Sinu wastu natuke kare olen olnud oma pilkamistega, aga südame poolest pole ma mitte nõnda halb. Edespidi püüan enmast selles tükis parandada. Liina, anna mulle mu endised ekstitused andeks, ma ei taha Sulle tõeste enam pilkamise teel meelegaigust sünnitada. Annad Sa andeks, Liina?"

Replik juuandmine oli wastus Liina poolt. Diglase ja otsekohese iseloomuga neiu ei olnud ilmafoolis jeda weel mitte tundma õppinud, et mõni inimene warjumantlit südame üle kannab. Selles lootuses, et sõrmust koju tulles weel kufagilt leida wõiks, istusiwad neiu wankrisse ja sõit Puikelni poole algas.

VI.

"Puikelni metsaherra noorik ei ole mitte õnnelik!" nõnda sofistasiwad sealsed naabrid ümberkaudu üheteisele kõrwu. Nooriku nutust pundunud punased filmad, arglik waade ja kahwatanud paled tunnistasiwad jeda selgeste, ehk küll noor naene kellegile oma südant polnud wälja puistanud.

Noorik Maali Scharenberg oli tõeste õnnetu. Südamlik ühendus, mis noort abielu rahvast õnnestab ja eluraskuste vastu finnitab, puudus juba pulma päewast saadik nende juures. Ei ole see ualgi tõsine abielu side, kus naene mehele paljalt himude orjaks langeb. Miisuguses abielus puudub tõsine, auus abikaasalik armastus. Efimesed karedad tuuled teewad elu nukraks ja aegajalt koguni õnnetumaks.

Metsaülem Scharenberg oli sarnast laadi mees, kes oma nõrku külgesi kunagi polnud kaotada püüdnud. Warjata oli küll korra katsunud, aga muud ka midagi. Pais oli küll korraks tõkkena ette pandud, nüüd oli aga, nagu äfiline jäelagunemine, mis paisud purustab ja tukid pilbastab, kõid mööda. On aga tukid eest kõrwale saadetud, siis on weewool muidugi lahedam jooksta. Scharenberg algas jällegi endist korratumat elu. Hommiku läks ta oma ameti talitusteks wälja, aga enne poolt ööd ei tulnud ta kunagi koju, wahest weel hiljem. Õhtul wiitis teiste sõprade seltsis trahteri tagakambris aega, mängis raha peale kaarta, jõi kangeste, kui kaarti-dega palju oli kaotanud. Sel wiisil otjis Scharenberg omale ajawiidet ja noorik, waene, õnnetu noorik nuttis kodu ükšinda. Ta ei tohtinud sedagi jüdame fergitust nõnda teha, et mees nägema pidi. Sündis see, siis oli tuli takus. Maali oli korra walujaid filmapijaraid walanud, kui ta hilise õhtusõögiga meest ootas, seal oli mees koju tulles kurbjal kombel sõimanud ja kärfinud, nõnda et waene naene terve öö uneta mööda oli saatnud.

Teisel hommikul palub Maali meest, waremine koju tulla, juomist ja kaardimängimist maha jätta ja noorikule tõsiseks eluseltfilisiks olla. Mitasiwad naese palwed? Juba! Juimese südant, kes juba noorest põlwest saadik oma südame tunnistust halwa eluga tuimendanud on, ei liiguta ka enam tema abikaasa palumised. Scharenberg oli järgmiste koredate sõnadega naesele wastanud ja uksest wälja tormanud:

„Jäta mind oma tühja tõnnimistega rahule, Maali, kas mõistad?“ Järgmisel ööl oli ta hommiku kellu neli kõrtsist purjus peaga koju tulnud. Selget päewa ei näinud Scharenberg ilagi, mis ime siis, kui juba lähemad naabrid nooriku mutustest filmadest tema elusaatuse üle otjust oskasiwad anda.

Waene kahetsemise wääriline eluford õnnetumal naesel, kes kui murtud lillekene kareda mehe kätte wabel ford korralt närtsima pidi.

Niisuguses olekus leidsiwad õde Taali ja täditütar Liina noorikut Maalit, kui nad räägitud päewa pärast lõunat Burtnekist Puikelni jõudsiwad.

Noorikul oli nende tulemise üle südamest hea meel, sest nüüd wõis ta jällegi kaua aja järele südant omastele wälja puistada. Wanematele ei olnud Maali weel midagi teada andnud, kui õnnetu ta on. Tema lei olnud ju mitte wabal südame walimisel Scharenbergi kätt wastu wõtnud, see oli suuremalt osalt kõik wanemate sund. Ega see esimene ford olnud, et tütar wanemate sunni läbi õnnetumaks oli saanud. Sarnased juhtumised tulewad üsna sa-

gedaste vette. Maese ülemünn on aga mehe armastus ja need kohused, mis sarnane armastus peale paneb. Kus sarnane armastus puudub, isegi ei pea mitte ohtrid nõuetama. Armastus on waba. Teda wõib wõita, aga mitte kaubelda.

„Maali, Maali!“ hüüdis öde Taali. „Sinu kurb nägu ja tursunud silmaääred tunnistawad, et Sa mitte õnnelik abiellu maene pole. Kus Scharenberg on.“ Wanemad ja öde Miili saadawad. Sulle südamelisi terwitusi ja minul on Simile paar sõna weel nelja filma all ütelda.

„Ka minu wanemad saadawad Sulle palju terwitusi, lisas Liina omalt poolt weel juurde, ja siin toon Sulle natukene Burtneki kalu küla kostiks kaasa.“

„Tanan südamest kõiki!“ kostis noorik.

„Mis öde peale selle nelja filma all puhusiwad, jäi Liinale ja jäeb meilegi efiotsa teadmataks. Lugeja märkab aga wististe isegi, et Taali südame tunnistus Liina wastu mitte puhas polnud, mille wastu muidugi warju pidi otsitama. Liina wotas senikaua eestoas. Ödede jutt ei kestnud aga mitte kaua. Taali ja Maali tuliwad ümber weerand tunni pärast ettetuppa. Nooriku nägu oli tõsine ja kurb. See sundis ka Liinat küsima:

„Noh, minu kallis Maali, jutusta mulle nüüd ka ommetegi, kas Sa oled õnnelik?“

„Õnnelik!“ kurblik nutune maerujumi lendas Maali näo üle.

„Õnnelik!“ küsis Sa, Liina. Oh, mina ei tunne, ei saa ka wististe eladesgi tundma

seida soovitawat tundmust, mida õnneks nimetatakse!
Teile, kui omastele, wõin kõig walja rääkida, mis
mu südames heljub, ehk see mulle küll nagu üleko-
hus näitab olewat, oma mehe üle kaebduft tõsta."

"See ei ole mitte ülekohtus, kui koormatud süda
fergitust otsib; fergitust leitakse aga siis, kui neile,
kes südamele kõige lähemad on, elu raskused kõig
sülle weeretatakse," ütles Taali.

"Kas Scharenberg siis nõnda paha mees on?"
küsis Liina.

"Kas ta just loomu poolest paha on, ei wõi
ma mitte ütelda," ütles noorik, "et ta aga rikunud
on, see on kindel."

"Kas ei wõi neid wigadusi mitte headusega ära
wõita?" pajatas Liina jällegi.

"Oh Liina, Sina ei tunne seda weel! Mina ei
ole seda tundmust, mida armastuseks nimetatakse,
mitte selle sõna tõsisel mõttes tunnma õppinud.
Zumal ei ole seda mitte minu rindu asuma pannud
ja mu mees pole seda ka mitte minu südames ära-
tada püüdnud. Scharenberg on pulmadest laadid
minu wastu kore ja kalk. Tema leiab rõõmu joo-
mises ja kaardimängimises. Mina olen siamaani
hambad ristis ja süda walu täis kannatada katsunud,
kui see aga sedawiisi edasi kestab, siis teab küll seda
ainuüksi Zumal taewas, misjuguft otsust mina oma
tulewiku kohta ette pean wõtma. Selle asemel, et
mehed meid enese wäärilisteks katsusiwad teha, ei
ole meie mõne mehe silmas muud kui orjad. On
meie kehaworm, näojume ja filmad neile külge tõmba-

ivad, sellest on siis küll. Et aga ühe naese jüdameš auusad tundmused aset leiavad, mis neile seltskonnas niisamasuguse õiguse annavad, nagu meestelegi, selle peale ei mõtle rikutud meelega mees iialgi. Rõõht ja himude orjamine on tema jumalus. Paleusti ta ei tunne, need ja sarnased auusad asted on temale naeruväärilised. Niisuguse mehe naene on paljalt tema teenija, kellel mingisugusid muid eesõigusi ei võida olla. Mina ei anna niisugust otsust mitte kõikide kohta. Auusa jüdamega mehi on veel küllalt maailmas. Näituseks, meie mõisa käsitöölise Ernst Reuter, kellele aga hiljuti, alles mõne päeva eest raske õnnetus — —“

Siin oli Maali seda juhtumist puudutanud, mille küsimus juba mitu korda Liinale keele peale oli kerkinud; aga neitsilik häbenemine oli teda selles takistanud. Tee peal oli ta Taalit palunud, mitte kellegile sellest sõna lausuda, et Reuter tema peigmees on. Taali oli seda ka tõotanud teha. Taalil olivad vaikimiseks aga isesugused põhjused, selle pärast ei tohtinud ka Maali mitte lähemalt teada saada, kuidas lugu vahest Liina ja Reuteri vahel on, kui ka Maali seda ise kuidagi viisi arvata võis. Nende salaja kihlus pidi aga veel saladuses seisma.

„Jah, kahju küll selle nooremehe õnnetuse üle,“ ütles Taali wariseeri kombel filmi taewa poole tõstes õhates. „Ma olen seda kurba lugu juba Liinale ka teada andnud. Sina aga Maali, võid meile pikemalt rääkida, kuidas selle kurva sündmusega lugu õieti on?“

Hele puna wärwis Liina põsed purpuri karivali-
lises. Maali kõne meeste wigaduste üle oli teda
juba mitmetiüüsi mõtlemas pannud. Siin pidi ta
aga forraga kuulma, et ka Maali Reuter'it paremat
liiki meeste hulka arwas. Siisgi püüdis ta oma
meeleliigutusi warjata ja ütles pealt näha kaunis
rahulifelt:

Ole nõnda hea, Maali! Jutusta, jutusta meile,
kuda lugu Reuteri õnnetusega on?"

Seal pole mitte palju jutustada. Minewal nä-
dalil parandati meie mõisa rehepeksu masinat, mille
juures Reuter tööjuhatajaks oli. Õnnetuse korral
kargas rauaraasuke otsekohe Reuteri pahemasse silma.
Palju on siis filmal, kui õrnal liikmel wigastamiseks
waja? Waene mees wingerdas mitu päewa tulises
walus. Ma käisin teda ka korra waatamas. Pala-
wast weejooksust olivad filmad üles paistetanud.
Ruhja alewi arst ei wõinud ka esiotsa mingit muud
fergitust teha, kui külma wee kompressid haige sil-
made üle pidada. Wiimaks andis nõuu Riiga sõita.
Arst awaldas ka oma kartust, et Reuter ühe filmaga
wõiks jaeda."

Siis oli Taali ommetegi jula tõtt Liinale rääki-
nud. Liina kahklused Taali kohta kadusiwad nagu
ferge kewanine lumeford sooja päikese paistel.

"Waene mees!" õhkas ta.

"Jah, Reuteri õnnetusest wõib küll iga inimene
tõsiult kahetsust tunda. Mina olen Reuterit ligemalt
wõinud tundma õppida, aga kõik tema mõtted, tema
olemine ja kombelik karaskus on igate pidi sulataw

ja külgetõmbav. Seda neidu võib küll õnnelikuks fiita, kellele tema korra oma südame kingib! Niisuguse mehe filmas on ka naene midagi väärt, ja ei mitte paljas mängukann. Peale muu väliste omanduste on Reuteril ka ülifuldne süda, mida sadandete käsitööliste hulgast arva leida võib!"

Nõnda kiitis Scharenbergi noorik.

"Imelik!" ütles Taali tõrkavalt, "kuda Sina nõnda kenaste kõnelema oled õppinud? Wahest ehk on Reuter Selle kõnetundisid andnud?"

"Kui ma „ei“ ütlen, siis waletan. Reuter on tõeste mitme asja kohta minu filmad avanud, millest ma enne midagi ei võinud aimata. Tema peab endal palju kasulisi kirjasi, loeb raamatuid ja näib hoolega edasi õppima. Aga — mina räägin juba palju ja unustan omad võõrad ära, et neile ka natukene kehafinnitust reisupõrumise peale äratulub," pajatas perenaene ja tõttast eise tuppa lauda katma.

Neiud wiibisivad paar päewa Kuikelnis, siis hakkasivad jällegi koju poole sõitma, kummagil neiul isesugused mõtted ja tundmused südames.

VII.

Liina ei leidnud koju tulles kihlasõrmust üles. Sõrmus oli ja jäigi kõige tagaotsimiste kiuste nagu tina tuhka kadunuks. Liina oleks Reuter'ile kirjutanud, aga adres oli teadmata. Kust võis ta ka seda teada, kui adres Taali tallel oli.

Ernst Reuter oli juba terve nädal otša Riia linna haigemajas. Võetav valu ja tuline weejooks oli vähenenud. Arstid olivad piisuseks terbu sarnatse raua killufese pahemalt poolt filma nurgast välja tõmbanud, mis valu vähendas. Õnneks oli filmatera terve, aga palaw weşi, mis alalõpmata filmist woolas, oli kae peale kaswatanud. Seda kaotada ei olnud praegu mitte võimalik. Arstid arvasiwad, et kaelõikuis umbes poole aasta pärast võiks ette võtetud saada ja andsiwad haigele nõuu, määratud aja jooksul Tartu minna, kus filmakliiniku ülemarst professor Dr. Raehlmann wäga osawaste kaelõikusi korda saata. Küüdsse aja arstiteadus on nõnda kõrgele tipule jõudnud, et nad ka weel pimedatest nägijad wõiwad teha, kui mitte filmamuna mingisuguse õnnetuse läbi täitsa rifutud ei ole. Kümnendal päewal pärast haigemajasse astumist läks Reuter jälle wõdrestemajasse, kuhu ta oma adressi oli üles andnud ja üks öö enne seda puhunud. Oh! küll õnnetuse üle kurb, siiski trööstis teda weel see lootus, et kõik wõiks hästi minna, kui Tartu tohtrid filma terweks teiwad. Murelisel meelel mõtles ta kalli Liina peale. Ta tahtis seda omale ette luuletada, kuidas ja misugusel wiisil Liinake tema õnnetuse sõnumit vastu oli wõtnud. Oma kullakese truuduse juures ei kahklenud ta mitte filmapillugi. Mis pidiwad aga Liina wanemad selle juurde ütle-

ma, kui ta ühesilmaga mehena nende tütre kätt ja südant nõuaks. Selle walusa mõtte juures pigistas Reuter oma terve filma kinni, kui ta wõdrastemaja trepist üles astus.

Mis leidis ta siin aga?

Wõdrastemaja kellner andis temale kirjad kätte, mis wahel ajal sinna oliwad jõudnud. Teiste seas oli ka ühe finnitatud kirja kwiitung. Kutuga kiskus ta kirjade ümbrikud lahti ja filmas nende sisu. Oliwad suuremalt osalt kaastundmuste awaldufed sõprade ja tuttawate poolt, kes Reuterile endi südamlift osawõtmist awaldasiwad.

Viina oli wististe finnitatud kirja saatnud, mõtles Reuter, kui tema kiri teiste hulgas puudus. Pakitsewal südamel tahtis ta kohe posti peale tõtata, aga enne küsis ta kellnerilt:

„Kui kaua antakse Riia postimajas finnitatud kirjasi kätte?“

„Kellu kaheni pärast lõunat,“ oli wastus.

„Rahju, siis on juba hilja. Kell on kolm läbi. Näidake mulle üks kamber, kui Teil on. Ma pean üheks ööks ikka korterisse jääma, enne kui koju sõidan. Homme lõuna ajaks tellige mulle posthobused.“

„Küll saab kõik toimetatud.“

Teender juhatas wõdra tema tuppa.

Reuter wiiskas ennaft siruli sohwa peale maha ja tellis lõuna toitu tuua. Kinniste filmadega kujutas

ta endale neid tundmusi ette, kui hirmus see saaks olema, kui ta ka teise filma nüüd oleks kaotanud ja Jumala ilusas looduses nagu kottpime ümber rändama. Inimese süda on juba nõnda imelik. On ta korra ühte õnnetust maitsta saanud, siis kardab ta neid igast küljest endale kaela langemat. Gesaimamised lähewad aga üsna sagedaste täide. Reuter ei kuulnud ega pannud praegu midagi tähele, mis tema ümber sündis. Kellner oli toidu juba tüki aja eest lauale toonud ja wõõrast sööma palunud hakata. Söök seisis ja jahtus puutumataalt laua peal. Sarnases unistamises läks Reuteril umbes tund aega mööda. Wiimaks kargas ta maast ülesse ja hüüdis õige waljuste: „Mis maksawad kõik õhulõsfiide ehitused! Inimene peab enmast trööstima ja ütleva: Kõik sündku ikka nõnda mull, kui Jumal tahab taewas!“

„Ta katsus natuke süüa, aga külmad road ei maitse nud midagi. Reuter tahtis oma rahutumast südant väljas õhu käes natuke lahutada. Ta wõttis kübara ja tõttas wälja.

Loodus hakkas wiimseid ehteid, oma pool kalletand puude lehti enese ümbert weel maha wõtma. Kadunud oli lindude laul, kadunud lillede ilu, kadunud suine soojus! Nendega ühtlasi oli ka Reuteri film kadunud! Aga — lilled, linnud ja soojus tulewad tagasi, kui Jumal aitab, wõib ka minu film jällegi

nende ilu nägijaks ja imetelejaks saada. Seda wiisi mõtles Reuter, kui ta Wöhrmanni pargi ja keiserlise aja, kui ka Peterburi alewi läbi oli rännanud.

Pime oli täitsa kätte jõudnud, kui Reuter forterisse tagasi läks.

Weidrate unenägubega waetweldes jõudis wiimaks hommiku. Reuter einestas natuke ja tõttas selle järele posti peale.

Põnewas kärjitusel, nagu aimaks ta midagi halba, kirjutas noormees nime raamatusse ja wõttis kirja wastu.

Suure rutuga tormas ta postimaja ettefotta ja käristas kirja ümbriku ääre lõhki. Kirja wälja tõmmates kukkus üks raskem asi paberi wahelt kõlinal põrmandulle.

Mis see siis oli?

Reuter filmas üht filma pidi maha, kuhu räägitaw asi oli kukkunud. Oli see wiirastus, wõi . . . Ei see wõinud wõimalik olla! . . . Temast kingitud kihlasõrmus Liinale lames Riia postimaja eeskoja põrmandal maas. — —

Hirnu, ehmatuse ja kurwastuse wäristuse judinad käiswad kõik korruga Reuteri kehast läbi. Natuke aega seisis Reuter nagu werstapost püsti, ehk küll jalad all ära nõrkeda tahtsiwad. Sissekäijad ja wäljaminijad inimesed äratafiwad teda aga peagi omast ehmatusest, sest nad waatafiwad imestusega

kahwatanud mehe otsa, kes lahti kistud kirja käes hoides üksifilmi pörmandu poole wahtis.

Kramplikuga käega kahmas Reuter sõrmukse maast, pistis pöue tasku ja pühkis minema.

Ruhu läks Reuter? Jah, kuhu? Ta ei teadnud isegi, kuhu teda jalad kandsiwad. Mitmed risti ja pöik-uulitsad said läbi käidud. Korruga pidi Reuter omas sammumises seisatama, sest mustjas weisi wirtsendas sügisele hommiiku päikese paistel tema silma ees.

Reuter oli Düüna jõe kaldale jõudnud.

Siia istus ta maha. Kirja siju polnud ta ka weel mitte läbi lugenud, mida Liina temale oli saatnud. Mis seal muud wõdis ka olla, kui ainult jeda, mis tema auusat südant haawas. —

Kirja read oliwad järgmised:

„Auuline herra!

Rahetsen südamest Teie õnnetuse üle, mis Teid nii ootamatalt on treshwanud. Mina wõtan kõigest südamest Teie õnnetusest osa, aga Teie tulewane abikaasa ei wõi mina mitte olla, selleks ei saaks minu wanemad iialgi luba ega õnnistust andma. Saate isegi aru, mikspärast? Siin saadan Teile Teiest kringitud kihlasõrmukse tagasi ja palun wabandada, et ka oma „ja“ sõna tagasi pean wõtma.

Liina Herzberg.

Wdi siis Liina, tema kallis, südamest armastatud Liina oli ka üks neist sinatsetest?

See ei olnud mitte piinaw unenägu. Ei, ta hoidis ju weel kirja omas pihus ja tagasi saadetud sõrmus oli ka taskus. Murtud olivad kõik lõbusad ja fuldsed lootused, murtud tema tulewiku õnn, murtud esimesed armu õied! Üks hüppamine laenestesse ja murtud oleksiwad kõik edespildised eluraskused, waewad ja walud olnud. Meelitawalt ja jostitawa kohinaga kutsusiwad weelaened teda endi kaisku. Elusaatuse karedus oli teda oma hoopide läbi õnnetumaks teinud, mis maksis enam edasi elada? Aga — ei! teisemad mõtted tõrjusiwad esimesed kõrwale. Sumal, kõrgem elusaatuse juhataja, ei ole elu meile mitte mängimiseks kätte andnud, ta on seda meile wõitlemiseks usaldanud. — Ära! ära, kaugele kõik meeltäraheitwad. Ta silmitses weel korra kirja. Kirjutaja käsi oli kirjutades wärisenud. Kus oli Liina wähest oma südamega wõidelnud, kui ta sarnast otsust oli wõtnud? Liina käekiri oli muidu hoopis kindlam, kui ses kirjas. Muidu oleks ehk mõne pettuse peale wõinud mõelda, kui mitte temast kindlused sõrmust kaotas poleks olnud. — — Kiri kärises tuhandeks tüüks Reuteri sõrmede wahel, kirja räbalad lendasiwad iga nelja tuule poole laiali. — —

Reuter wõttis nüüd ka sõrmukse taskust wälja ja waatis teda weel korra. See oli seesama sõr-

mus, mida ta Liinale armastuse andeks oli pühan-
danud.

„Radugu ka see truudusetä tunnismärk minu
õnnetumast armastusest!“ hüüdis Reuter ja sõrmus
lendas Düüna jõkke. Mõned pisukesed weepriksed,
mis ülespoole kargasivad, tunnistasivad, et sõrmus
wetewoos asupaika oli leidnud.

Noormees mõtles siin juures nende weewahu
wullide peale, mida tema mõla siis Salatši jõel oli
lõõnud, kui ta esimest korda Liina finifilmadest õnne
jootwastust ja armastuse wõimu enda hingesse oli
imenud.

Weewullide kadumise kombel oli ka tema õnn ja
armastus wetewoodesse kadunud. —

Postipoisiks oli juba tund aega wõdrastemaja
trepi ees oodanud, kui wast Reuter sinna jõudis.

„Dota weel raasuke aega, siis sõidame kohe,“ üt-
les Reuter postipoisile.

Korterisse minnes wõttis ta Liina kirjad, mida
ta kodunt kaasa oli wõtnud selleks otstarbeks, neid
lugeda ja nende waral südant enam õnnele kosutada,
pani nad ühte ümbrikusse ja kirjutas nimekaardi
peale paar rida:

„Breili Liina Herzberg!

See on tõsi. Ühesilmaga noormees ei ole mitte enam Teie armastuse, vääriiline. Soovin Teile õnnelikt tulewiku teise mehe kõrwal!

Ernst Neuter.“

See kiri sai posti peal ära antud, wõdrastemaja rehnung ära maksetud ja sõit kodu poole algas.

VIII.

Umbes kaheksa kuud oliwad eelräägitud juhtumistest saadik mööda läinud. Selle aja jooksul wõib inimeste elus mõndagi ette juhtuda. Lähme siis waatama, mis meie jututegelaste elu ette on toonud.

Ilus Jaanipäewa laupäew jõuab kätte. Öhtu enne seda oli ilm wäga wihmane olnud. Niietse wihma oli nõnda woolanud, nagu oleks teda „kapaga“ kallatud. Müristamise pilwed oliwad kahelt poolt kokku trehwanud ja Pikker põrutas nõnda kangeste et mõned inimesed juba wiimse päewa tulemist kartsiwad. Heledad walgud sähwiwad nõnda wägewaste ja inimeste elumajad oliwad lausa tuleleekides. Niiisugused filmapilgud äratawad mõnesuguseid mõtteid inimeste südames, mis enamiste ikka siis ette juhtub, kui looduse Looja oma wägetwust

ja mõju looduses avaldab. Ei olnud ka siis ime, kui see mõjudus ka seekord Buikelni ümberkaudu nähtawale tuli. Kaks inimest leidsiwad wälgu läbi surma. Suur päratu raudkiwi mõisa wäljal sai tuhandeks killuks lõhki lõhutud. Kolm eluhoonet pani Pikkeri poeg põlema, mis läbi kolm perekonda armetumaks jäiwad. Looduse wäed avaldawat oma jõudusi kahest küllest. Müristamise wihm pidi nõrkenud ja närtsimud loodust kosutama, seal juures aga mõnda looduselast nuhtlema.

Teisel hommikul, see oli Jaani laupäewal, oli siis mitmes majas kurtmist ja õhtamist kuulda, kelle omaesed eila kahju oliwad saanud. Teiste kõnede hulka segas emast ka see sõnum:

„Buikelni metsaherra olla sünnult, oma were sees tarretanud, tee äärest maast leitud!“ —

Mis läbi oli nimetatud õnnetus sündinud?

Eila õhtul, enne müristamise wihma oli Scharenberg nagu ennegi kõrtsis istunud. Et aga äikesepilwed nähtawale tuliwad, siis tahtis ta enne suurt wihma weel kodu tõtata. Mees ei olnud purjus oleku pärast mitte enam kindel jalge peal. Mürin ja walgud jõudsiwad ikka ligemale. Scharenberg püüdis rutemine kõndima hakata. Korraga tomistab ta wastu kiwi ja langeb tuifudes maha. Ta kannab aga laetud plüssi rihmaga seljas. See paugutab kukkumise juures lahti ja purustab kukla tagant

pea lõhki. Waene mees wõis küll weel raske waluga waewelnud olla, sest esimesest kuffumise kohast oli ta tüki maad edasi piherdanud. Hilisel õhtul enne kanget wihma hoogu ei olnud kedagi käimas, kes teda oleks awitada wõinud, nõnda pidi õnnetu mehikene ainu üksi surma sülle suikuma.

Rohus wõttis teisel päewal sündinud juhtumise protokollki, ja et mitte wägiwälbse teo märkisid kusa-gil leida polnud, siis anti luba surnut kodu wiia, kus waene noorik õnnetuse sõnumi wastu juba ette walmistatud oli.

Selle sõnumi wiimist oli Ernst Reuter wabatahtlikult enese peale wõtnud. Tema ei olnud peale õnnetuse ja armastuse kaotamise mitte palju kusagil käinud. Rasket hinge piina ja südame walu oli ta selle aja sees kannatanud. Ikka ja ikka piinas teda see mõte: see ei wõi wõimalik olla, et Liina Sinu wastu walsk on, mine ja päri otsekohe järele, kuda lugu Liina südamega on! Seal tuli jälle teine tundmus, teine waidles esimesele wastu. Nõnda oliwad päewad, nädalid ja kuud ajamerde ruttanud. Seal sai ta Scharenbergi surmast teatust, kus teda nagu sifemine heal sundima hakkas, Scharenbergi abikaasale sellest sõnumit wiima.

Scharenbergi noorik kudus õmbluslaua taga sukka, kui Reuter sisse astus.

„Uih! Jumalime!“ hüüdis ta Reuteri terwitamise

peale. „Saab Teid mõne aja järele näha! Miks Teie ennemalt ei tulnud? Teie oleksite pidanud oma kurvastuse ajal ka teistega seltsima, see oleks Teile trööstimiseks ja lahutuseks olnud.“

Reuter wabandas ennast. Ta rääkis kaua ja südamlikult kõigest sellest, mis ta oli kannatanud. Oma kõnet lõpetas ta järgmiste sõnadega: „Inimese elu on imelik! Ta seab enesele ühe eesmärgi ette; aga wähe on neid, kes pärale jõuawad. Gluwõitlused tulewad wähele, saatus näitab meile karedat külge ja meie saame omas püüdmises takistatud. Sellega kaotame meie ka usalduse inimeste wastu, kui meie endid nende poolt petetud näeme olewat. Täna oleme rõõmsad ja õnnelised, aga homme ahwardab meid hädaoht ja õnnetus.“

„See on õige küll,“ kostis Scharenbergi abikasa. „Meie ei pea aga elu mitte kõige karedamast küljest waatama.“

„Seda küll just mitte ja meie kujutame tulewiku endale palju ilusama ette, kui ta tõeste on ja tulla wõib, seda rohkem kurvastame meie siis ka, kui meie ootused mitte täide ei lähe.“ Rudas mõtleksite Teie, auuline emand, siis elusaatuse kareduse kohta, kui Teile näituseks sõnum tuuakse: Teie mees oleks sarnasesse õnnetusesse sattunud, mis läbi ta oma elu wõiks kaotada?“

Wäristuse puna käis selle küsimise juures nooriku näo üle.

„Ah, herra Reuter,“ ütles emand Scharenberg, südamest õhates, „Teie kui sõbrale, wõin ma õiglaselt kosta, kuna ma wõõraste ees oma mõtteid warjama pean. Teie wõite seda isegi arwata, mis sugune õnnetu abielu see on, kus tõsine armastus puudub. Minu mehe õnnetusest wõtaksin ma muidugi inimlise kaastundmusega osa; ma saaksin südamest kurb olema, aga kõige suuremat kurwastust tunnekfin ma üksinda selle üle, et mind mehe külge on köidetud, selle wigaduste ja puuduste üle naesjel mitte ei kõlba kriitikat pidada —“

„Lubage siis, armuline emand,“ ütles Reuter naesterahwa jutu wahele, sest ta oli atnast wälja waadates näinud et jalk inimesi lähemale tuliwad, kes endi keskel raami kandsiwad. „Ma olen ühest hirmsast õnnetusest kuulda saanud ja tulim selle mõtega süia, seda Teie teada andma. Palun mitte kohkuda, kui ütleva pean: Teie mees on täna ära surnud.“ — — — — —

Nooriku nägu, mis juba ennemalt kahwatanud oli, tõmbas nüüd tõmmukaks kollaseks.

„On see wõimalik ja kuda wiisi?“

„Maha kukkudes olla püssilaeng tema pea purustanud —“

„Oh kui hirmus!“

„Kui ma ei ekfi, siis tulewad seal juba inimesed, kes Teie surnut abifaasat kannawad.“

Noorik pigistas käed filmade ette. Kõiksugused mõtted tormasiwad sel filmailgul tema südamest läbi. Tema oli praegu oma elusa mehe kohta karedalt otjustawaid sõnu rääkinud. Kas ta ei olnud seal juures mitte rängaste ekfinud? Surnu üle, kes juba Kõigeförgema kohtujärje ette oli astunud, ei wõinud ju nõdrad inimesed enam kohut mõista. — See oli aga ilmataadmata sündinud. Misfugune elusaatus ootis teda siis nüüd ees? Ta oli nüüd neist sidemetest waba, mis teda oliwad wangistanud. — — — Ta ei suutnud mitte kōik forraga mõtelda, mis ta hinges heljus.

„Olge head, herra Reuter,“ palus ta, „jääge mulle seltsiks ja nõuandjaks. Minul on seda praegu hädaste waja. Wõtke ja toimetage esialgu siin kōik minu nimel, kuni ma omas kambriis natuke mõtteid olen kogunud!“

„Teie soowi täidan hea meelega,“ kostis Reuter.

Reuter läks surnukandjatele wastu. Siin oli muidugi mehe nõuu ja abi tarwis. Surnukeha, mis kole werine ja hirmus wälja näitas, pidi pestud, puhastatud ja riidesse pandud saama. Reuter wõttis käskimise ja korraldamise tööd oma peale.

Surmatõditluse jäljed oliwad weel praegu surnu näo peal näha. Rahwatuks lõõnud huuled ja ham-

bad. Jeesiwad framplifikult kofku pigistatud Kustunud filmad pooleli lahti. Juuksed purustatud peaga oli nagu tarretanud wereklomp. Nõnda kolevalt pidi selle mehe elu lõppema, kes küll ilmas head õpetust oli maitsemud, seda aga kõrwast jisse, teisest wälja oli lastnud käia. Nüüd ei olnud enam aega meeleparandamiseks! —

Selle aja, kui Reuter kõik toimetada lastis, mis tarwis oli, oli Maali, kes äkitselt leseks jaanud, põlwili maas magadiskambri. Tasane huulede liikumine ja wahete wahel kehawäriwad andsiwad tunnistust, et elu selles noores, kenas kehas weel asupaika pidas. Muidu oliwad ta filmad finni, nagu walge ja ristis käed kõwaste koos. — Mis noor lesk praegu palus, mis tema südant täitis, ehk mis peale ta mõtles, seda teadis tema üksinda maa peal ja Jumal taewas.

Baar tundi kestis sarnane olek. Siis tuli jällegi elu ja liikumine noore lese kehasse tagasi. Ta näis oma wõitlustega walmis olevat. Ehk küll weel wäga kahwatu, siisgi astus ka nüüd kaunis kindla rahuga kambri wälja.

Surnu oli nüüd juba pestud ja walge linaga üleni kaetud. Reuter palus lese käest riideid, et juures olewad inimesed kõik walmis teeks. Mõisapuusep oli ka mõdetu wõtma kutsutud ja siis puusärgi järele saadetud.

Noor leif astus furnukeha juurde, tõstis lina ääre ülesse, aga üks ainukene waade furnu tarretanud näosse kiskus ehmatuse kiljatuse tema suust ja pani jalge peal tuikuma.

See waade oli hirmus! —

— — — — —
Jaanipäewa laupäewa õhtu. Heledad Jaanituled wilguwad nagu tähed siin ja seal. Noorte inimeste rõõmus laul ja pilli heal kostab läbi waikse öö. Kas mõtleb keegi nende seast ka selle peale, et aja wiimul tõsisemad päewad tulewad, kus mitte naljatada ega pidutada ei wõi? Wõitwad nad seda arwata, et täna, rõõmsal õhtul, mõnes majas ja perekonnas nutuheli laulu asemel ja kurwastuse ohkamised pilli healeks on? Tundwad nad ehk wahest selle tõsise laulu õiget siju ja tuuma:

„Rõõm ja mure kassil wennad,
Kassiklapsed loomus' kajas,
Rõnnitwad käsi käessa,
Rändawad sammu sammussa;
Üks neid isa sünnitanud,
Ema üks neid imetanud,
Ühes kätkis kiigutanud.“

Ei, wist keegi, ehk küll praegu ühe kiige pealt laulu kuulda on; „Olgem rõõmsad rutuga, rõõmu aeg läeb mööda!“ —

Üksik wanter weereb maantee peal edasi. Sees-

istujal näis oma mõtetega väga palju tegemist olevat. Wahete wahel, kui tema tee mõnest rõõmsast feltskonnast mööda wiib, saab ta mõtlemistest üles erutatud. —

Hiline sõitja ei ole keegi muu, kui meie tuntud Reuter. Kui ta kodused asjad kõiik joonde oli seadunud, tuli lesk tema juurde ja palus: „Herra Reuter, Teie olete korra A ütelnud, nüüd palun Teid ka B ütelda! Kirjutage minu omastele ja saatke kedagi järele, kes Burtnekiist süia wõiks tulla. Mina saan Teie lahku se eest südamest tänuilik olema.“ Reuter oli seda lubanud ja täitis ka oma töötust.

Reuter kirjutas neile kirjad, keda Scharenbergi lesk matuseks soowis kofku kutsuda. Burtnekisse, Maali wanematele ja õdedele pidi aga otsekohe sõnum saadetama, et nad juba ennemalt lesele abiks ja nõuiks Buikelni tuleksiwad.

Burtneki sõnume wiimise oli Reuter oma toimetada wõtnud, millest ta lesele midagi ei lausunud. Selleks oli temal iseäraline põhjus. Mitte lese wanematega ega õdedega ei soowinud ta kofku saada, waid Liinaga, tema südamest armastatud Liinaga, keda ta mitte ei wõdinud ära unustada. Ammugi ja mitusada korda oli ta selle peale mõtelnud, täna sai see aga kindlaste otfusiks wõdetud. Veel üksford tahtis ta Liina finisilmadesse waadata, kust enne temale õnmetaewas wastu oli naeratanud.

Beel üks ainus lord soowis ta fullakesega kõneleda kelle ebatruuduse kohta ta kahklust südames kandnud, mis aga aegamööda ja lord korralt wähenenud oli. Eks olnud juba ennegi mitme teise armastaja paari kohta ekfiarwamised ja kahklused laiali laotatud, mis läbi noored inimesed õnnetumaks tehti! — Kas pole paljude „ämmade“ ja „tävide“ keeled esimesed armu died juba noorel tärkamisel ära häwitunud?! — Miks ei wõinud siis ka nende wahel kadedad inimesed paha püüdnud teha? Siin wõis ju selgust saada. Homme päew pidi tema õnne ehk õnnetuse kohta otsustama.

IX.

Möldri Siinat oli Reuteri kirjade tagasi saatmine hirmus ehmatanud. Meiu ei wõinud asjalugu kudagi endale selgeks teha, mis Reuterit seda oli sundinud tegema. Siina armastas kõige noore neitsiliku hinge jõuuga, ja nüüd tuleb niisugune lühike otjustaja sõnumik: „ühesilmaga mees“ ei olewat tema wäeline! Taali, tema südame saladuse kaasteadja, oli ennast ka tõeste nüüd ümber muutnud. Kahel ja libedal kombel mõistis ta Siinale ligendada ja teda tema kurwastuses trööstida. Kõõsis Siina Taali käest nõuu, siis sündis see wastu õfja ja Siina kahjuks.

Taali wiimane sõna oli ikka: „Niisugused on mehed kõik! Paremaid polegi nende seas. Nad pööravad oma meelt nelja tuule poole.“

Liina oli küll usaldam lapselik, aga siin aimas siisgi, et asi mitte õiges korras ei olnud. Seda ei uskunud ta sugugi, et Reuter temaga rumalat nalja oleks tahtnud teha. Ka see ei võinud võimalik olla, et ta oma õnnetuse läbi ennast nii halwaks peab, nagu ei võiks armastaja neiu süda tema kõrwal enam õnnelik olla. Reuteri õnnetus, kihilasõrmukse kadumine ja ära põlgtud armastus oliwad nõnda järsku tulnud, ja mõjusiwad rõhuwal wäel Liina südame peale. Õrnakeste armastaja neitsi hingesse oli haaw löödud, mis tema südame werd jooksmata pani. Neitsike, kes siamaale kui õilmitseja roosinup, täis elu õnne ja rõõmu, wälja nägi, kippus wägise närtituse rüppe wäriseda. Südame walu tõmbas kurbtuse jooned nagu talwise leinaliniku Liina õitsewa näo üle. Põskede õrn jumi jäi kahwatuks. Küsis keegi Liina käest, mis tal wigaga peaks olema, siis andis ta selle peale mitmesugused wastused; aga oma tõsist südame piina ei awaldanud ta kellegile ka. Taali waitis ses asjas, aga ainult oma kasu otsimises. Tema oli korra Reuteri südame omale märgulauaks walinud, sinna poole sihtis ta nüüd kõige tusedusega. Oliwad esimesed armastuse haawad nooremehe südames aegamööda paranenud,

siis wõis päris tormi jooks lahti minna. Nõnda mõtles kaval Taali.

Ka Liina wanemad ei teadnud midagi tütre armastusest, ehk nad küll tütre muudetud olekut furvastusega tähele panivad. Liina lootis selle läbi oma südamele kõige rohkem rahu saatwat, mida wähem kaasteadjad temal ses asjas oli.

Kuldawas kenaduses tõusis Jaanipäewa hommikune päike kord korralt kõrgemale, kui Reuter lähemas trahteris peatab ja hobuse sinna paneb. Jala ilma kärata tahab ta läbi metsa oma kullakese maja poole minna. Tormawad tundmused täitsiwad nooremehe rinda. Kudas wiisi pidi ta nüüd Liina ette astuma? Kõige tee oli nende sõnade üle järele mõtelnud, mis ta rääkida tahtis. Oli Liina aga sõrmukse tagasi saatmise juures tõeSte süüdlane, mis õigust oli temal siis weel neiu südame üle, kes teda põlgas! Kas edasi, wõi tagasi, kaalus Reuter. Ei . . . olgu mis on — ikka edasi! Selgust selgetele asjadele. . . .

Inimesed hingasiwad weel unekaisus. Täna ei pruukinud töörahwas mitte argipäisele tööle minna, wõisiwad kauemine rahu maitseada ja wäsinud liikmeid mida wikatilüsi paar päewa enne Jaani rohkeste wintsutanud, tubliste wälja-puhata. Burtneki westi kijas, kus muidu alaline kiwide klaperdamine kuulda

oli, walitses ka rahu. Minult üks hing oli ärkwel ja filmitses suise hommiku kenadust. See oli möldri tütar Liina.

„Plus hommik meelitas ka Liinat metsa jalutama minema. Niisugune käik kenal hommikul on terwi- sele suureks kosutuseks neile inimestele, kes mitte raskeid päewa palawusi ja ihu higistusi pole õppi- nud wälja kannatama.

Reitsi pani endale kerged riided ümber ja tõttas wälja. Noore neiu nägu, mis wiimasel ajal walge marmori kuju sarnane wälja nägi, sai selle jalutus- käigi läbi wärsket rööskust põskele. Selged üli- armsad sinisilmad waatlesiwad tänasel hommikul nii usaldawalt, nii lootusrikkalt looduse ilu, nagu oleks see neile kõik weel uudis olewat.

„Kitselt kiljatas neiu ja pidi ehmatuse minestuses murule maha langema.

Päise päewa ajal ei wõi ommetegi waimusid näha! Ei, see oli Ernst Reuter, tema peigmees — ise, kes metsa käänu tagant temale wastu tuli.

„Ernst!!“ — — —

„Preili Herzberg! — — —

„Niisugune kokkujuhumine!“

„Jah, mu preili, imelik on see wististe Teile küll, et mina ei wõinud südamele, mis piinawate tundmuste ja kahkluste all waewles, enam tõdet ette teha. Mina ei wõi praegu Teile käest küll mitte

nõuda, et Teie mulle, nagu enne, armastajaks elu-
selfilafeks töotasite tulla: aga et Teie mind minu
õnnetuse pärast ära pidite põlgama, seda ei oleks
ma iialgi uskuda tahtnud."

Wiimsed sõnad Reuteri poolt saidwad kaunis tera-
waste toonitatud.

Liina oli Ernsti sõnade juures koguni kohkunud,
Noormees, keda ta palawas õrnuses armastas ja keda
praegu omas süüta olekus tuffuwa rinna wastu
oleks surunud, ei paku temale terwituseks kättgi. Mis
oli tema siis õieti patustanud? Ta ei teadnud su-
gugi, mis ta rääkima pidi.

"Aga minu armas, kallis Ernst, mina ei saa
sugugi aru, mikspärast Sina minuga nõnda kõneled;
mina ei ole ka ülepea sest aru saanud, mis põhju-
sel Sa minu kirjad Riiaist tagasi saatsid ja ennast
enam minu wääriliseks ei arwanud? Oh, Ernst, ku-
palju kurwastust oled Sina mulle selle läbi teinud!" —

"Kudas wõib niisugune küsimine weel wõimalik
olla? Kes saatis siis mulle minust kingitud kihlasõr-
mukse Riiga tagasi!?"

"Ah! kihlasõrmus! — — — — karjatas Liina.
Enam ei suutnud ta edasi rääkida. Reitfi närwid
oliwad wiimse aja kurwastuste läbi nõrgestatud. —
Kõik ilm lõi tema ees mustaks, ta langes mines-
tusesse.

Liina nagu oli surmu karwaliseks kahwatanud.

Siin wõis Reuter näha, et Liina juures mitte paljad tembutused päewaforrale ei tulnud. Liina kahwatanud nagu tunnistas, et tema nõndasama, wõib olla, ehk weel enam, oli kannatanud, kui tema ise.

„Mis pidi ta aga praegu eluta neiuga peale hakkama?“

Jõgi ei olnud mitte kaugel. Ta wõttis neitsi sülle ja jooksis kalli koormaga, keda ta mõnekorra suuteles, alla aasa poole. Jõe kaldale jõudes pani ta neitsikese, nagu närtjind lillekehe murule. Siis wõttis ta kübaraga jõest wett ja niisutas sellega Liina otsaesist ja nagu. Seal juures sosistas ta: „oh minu kallis Liina, ärka jälle elule!“ Ta andis neiu kahwatanud huulte suud.

Ratukehe aja pärast tuli Liina jälle meelemõistusele tagasi.

— „Liina! südame Liina! õiskas Reuter rõõmu pärast. Käagi mulle ometegi, kallis Liina, kudas läks siis sõrmus kaduma, et ta minu kätte Riiga wõis saadetud saada!“

Tasase ja poolnõrga healega ütles Liina: „Oh Ernst, kudas wõisid Sina minust nõnda halwaste mõtelda! See on füisgi hea, et Sa otseskohe minu juurde tulid, meie wõime nüüd neid segadusi seletada, mis teised halwad inimesed meie wahel on teinud. Sinust kingitud sõrmus läks just sel päewal

kaduma, kui Sinu õnnetuse sõnum süia jõudis. Ma olin seekord väga õnnetu!"

"Kes tõi Sulle selle sõnume?"

"Täditütari Taali."

"Kas Sa minu käest kirja ei saanud, kus ma Sulle Riia aadressi Düünaburgi hotelli peale kaasa läkitasin?"

"Ei ole midagi muud kirja saanud, kui ainult selle, kus Sa minu kirjad tagasi saatsid."

"Väga hea! Sooh . . . wõi nii —! Kust oli siis Taali teada saanud, et mina Riiga läksin haige filma pärast?"

"Tema õde Maali Puikelnist olla temale selle üle kirja saatnud. Mina awaldasin ärritatud olekus üsna fogemata, et ma Sinu pruut olen. Taali oli tükk aega minu kambriis ja sõdis minuga seltsis teisel päewal Puikelnisse, kus ma Sinu õnnetuse üle selgemaid teateid lootsin saawat. Õhtul, kui ma Taalit kodusaatmast tagasi tulin, oli minule kallis kihlasõrmus kadunud!"

"Siis on Taali üksinda kõige selle juures pea süüdlane!" hüüdis Reuter.

"See wõib olla, ennemalt ei tahtnud ma seda mitte uskuda, ehk ma küll kaunis sagedaste Taali üle omas südames kahklust tundsin," wastas Liina.

"Küll mina tema tegudele weel täitsa jälgile saan! Nüüd aga, kallis Liina, on osalt jällegi kõik

hea! Ma ütlen selle pärast osalt, sest ma ei tea, ka
Sina, mu südame inglise, ka siis mind omaks me-
heks vastu saad võtma, ku ma ühesilmaga peaksin
jääma?! Arstid on mulle küll lootust andnud ja kae-
ldikust soovinud. Ma tahan ka nende nõuu järele
teha ja Augusti kuul, kui kliinik avatakse, Tartusse
minna. Kas Sa aga võid mind siis sellesama esi-
mese armastusega armastada, kui ma oma kallitse
kenadust õnnetust kandes ühesilmaga võin ime-
teleda?" — —

"Sina kahkled veel? Elades ei saa ma oma kätt
ega südant teisele mehele kinkima!"

Kaks õnnelise hinge langesivad teine teise kaend-
lasse ja nende suud sulasivad leppimise, õnne ja uue
armastuse wande musuks kokku. Raua, kaua istusi-
wad armastajad õnnelapsed haljal jõe kaldal. Neil
oli palju rääkida, küsida ja kosta, seletada ja aru-
tada.

Ra linnukestel taewa all nähti hea meel nende
õnne üle olevat.

Päew oli keshommikusse jõudnud, kui õnneline
paar ühest teisest lahkus. Et nende leppimine ja
armastus mõnesuguste põhjuste pärast veel jalaasi
pidi olema, siis ei läinud Reuter veel mitte Liina
wanemate majasse tütre kätt endale pärima.

X.

Reuter sõitis jälle Puikelni poole. Seeford aga mitte üfsinda, waid Natalie Hirschbergi seltsis. Noormees ei olnud täna mitte enam tusaliste tundmustega täidetud, waid peigmehelel õnn paisutas tema südant! Ta oli pruudiga kokku rääkinud, et ta Taali Puikelnisse kaasa wõtab ja de juurde wiib, kui see ennast selleks pakub.

Hirschbergi majas sai Reuterile kõige sõbralisem wastuwõtmine osaks. Kõige lahkem ja mahedam oli Taali nooremehe wastu. Reuteri kohta ei mõjunud aga sarnased mahedused mitte maitugi. Siisgi püüdis ta ka tütarlapse wastu pealiskaudselt kaunis lähedat nägu teha.

Scharenbergi äkiline ja hirmus surmasõnum sünnitas küll Hirschbergi perekonnas rohket ehmatust ja segadust. Nad oliwad esiteks kõik nagu peata kanad, fellele Reuter mitmes tükis nõuu andis. Ta lubas kedagi oma hobusega kaasa wõtta, kuna teised järele wõisiwad tulla. Reuteri lahke lubamine wõeti tänuga wastu.

Möldri rahwale palus Reuter ka matusele kutsumise kirja kätte wiia. Nõnda oliwad nad Viinaga nõuukš wõtnud. Reuter oli aga Viinale ära keelanud, et ta mitte Scharenbergi matusele ei peaks tulema. Nemad ei oleks wastastikku ommetegi mitte

endi tundmuse teiste ees varjata võinud. Nende kihluse kuulutus pidi vastaste kiuste üsna ootamatalt sündima.

Tee peal koju sõites oli Reuter Taali vastu sõbralik ja usaldust äratav. Taali mõistis seda aga teisiti ja ta süda võiskas rõõmu pärast: oli ta ommetegi täditütre käest peigmehe ära võitnud! Mõned laidukõned veel Liina kohta ja nooremehe süda pidi tema olema. Nõnda plaanitses Taali. Reuteri olek kinnitas Taalit ka tema ettevõtetes. Olesk Reuter veel Liinat armastanud, külap ta siis ka täna sinna olesk soovinud minna. Võit pidi Talile jääma!

Kui tee peal juba mõnesugused jutud ja küsimused arutatud olivad, algas Reuter ka nõnda ääriweeri mööda Liinast juttu. Oh sa paraku! olesk nüüd Liina ise seda pealt kuulda võinud, misugused laitudes temale osaks langesivad! Liina pidi päris „hunt lamba nahas“ olema, kes noorimehi ainult oma võrku püüda meelitada. On keegi tema võrku langenud, siis naerab ta selle üle ja saadab kõik kofilased pika ninaga minema.

„Misga võite Teie siis seda nõnda kindlaste tunnistada?“ küsis Reuter.

„Oh, ma võiksin Teile paljugi tunnistusi anda; aga, et Liina minu lihane sugulane on, siis ei suuda ma Teile kõik mitte rääkida,“ vastas Taali.

„Kääfige aga, mina olen selle eest südamest Teie vastu tänulik,“ palus noormees.

„Mõtlege ommetegi,“ pajatas paha südamega tüdruk, „ta on ühe nooremehe kihlasõrmukse koguni endi westkipoisile kinkinud!“

„Kas tõeste!“

„See on sula selge tõsi.“

„Miks pärast ta siis just westkipoisile oma kihlasõrmukse pidi kinkima?“

„Käägitakse, mida ma omaft täditütrest küll mitte täitsa uskuda ei taha, et ta poisiga keelatud jalasõprust pidawat —“

Neuter andis hobusele piitsa, et oma meelearritust kadeda laimaja ees varjata. Wihane hüüdmine kerkis tema keele peal: „Oh, sa kihwtine madu ja wilets laimaja!“ aga ta tallitses ennast ja pigistas hambad wiha pärast kokku.

Enam ei küfinud ta Diina üle mitte sõnagi. Ta ei oleks seda enam mitte wälja kannatada wdinud, kus tema ilmasüüta mõrsja üle nii kurjal kombel keelt peksti. Siin oli selge otsus käes, et kellegil teisel ses asjus süüdi polnud, kui ainult Taalil.

Taali arwas aga Neuteri waikimist oma wdidu kättesaamise tähe olewat. Neuter oli tõsine ja mõttes. Ta oleks siinsama paigas wahekatte Taali näo pealt maha wdinud kiskuda; aga ta ei teinud seda mitte. Taali oleks wahest kes teab mis kurja

nõuu weel Giina ja tema kahjuks wälja mõtelnud, kui ta teada oleks saanud, et tema furjad plaanid kõik luhta olitwad läinud. — — —

Scharenbergi matused olitwad mööda. Noor leff asus esiotsa wanemate juurde elama. Et nende abielu lasteta oli olnud, siis leidis leff hõlpsaste kohta. Ühel päewal kirjutas üliõpilane Kild Tartust noorele lesele, kus ta teada andis, et ta lesele ühes profesori perekonnas kohta, laste juurde, oli soowitanud.

Räesolewal lõikusekuu lõpul läks ka Reuter filmade pärast Tartu filmafliinikusse. Umbes kahetja päewa kestsiwad nõuupidamised arstide keskel, enne kui kaeldikus ette wõeti.

Kaeldikus on wäga kunstlik ja kardetaw töö arsti-teaduses. Haige wõiks ennast natuke liigutada ehk filma pilutada, mis läbi wahest lõikaja käsi wääratud saab ja soowitud abi tulemata jääb. Pärast lõikust pannakse sisse filmade ümber ja haige peab rahuliste selili maas lamama. Umbes päewa pärast ehk kahe päewa jooksul wõib ta ennast pisut teise külje poole pöörata; aga pea peab ikka rahuliseft patjades olema. On lõikus õnneliseft korda läinud, siis wõib juba mõne päewa järele otsusele jõuda, kas film nägemise wõimu kätte saab, wõi mitte. Peale selle rawitsetakse ja rohitsetakse mõni aeg hai-

ge filma kallal ja mõnigi pime tuleb tagasi nagu Siilva tiigi juurest.

Rudas Reuteri filmade arstimisega lugu läks, selleks annab tema kiri Liinale kõige paremat tunnistust.

„Tartus 16^{mal} Septembril 18 . .

Kallis Liina!

Taewale olgu tänu! Mina tõttan peagi kahe terve filmaga Sinu kaendlasse, kust meid kellegi kurjade wägi enam lahutada ei wõi. Kaeldikus on hästi läinud. Ma näen haige filmaga nagu ennegi. Kui Jumal terwist kingib, siis tulen kahe nädali pärast Sulle, mu südameke, atwalikult kosja. Ole siis nõnda hea ja walmista wanemad selle tarwis wastu. Tartust toon Sulle pruutehted ja uue kihlasõrmukse kaasa, sest wana magab Dülina jõe põhjas, kuhu ma teda meeltäraheitwal tujul wiskasin. Kirja olen ma finnitada lastnud, et ta mitte wõdaste näppude wahele ei juhtuks. Ole õnnelikelt, mu Liina, kuni rõõmsa jällenagemiseni.

Sinu truu Ernst.“

Siin wõiksin ma sulle käest ära panna ja armsaid lugejaid kuni jällenagemiseni Jumala jätta; aga et ma mõne lugeja uudishimu täita loodan, siis lisan lõpetuseks weel mõne sõna nõnda „kauba peale“ kaasa.

Ernst Reuter ja Liina Herzberg on õnnelik paar. Neid ei taista nende tõsises õnnes enam kellegi „tädid“ ega „täditütred.“ Maali on oma rumalust ka südamest kahetsema õppinud, sest ta on tundma õppinud, et heaga enam suudab kui kurjaga. Kui Liina pulma kalu puhastati, mis Salatsi jdest olivad püütud, leiti ühe kala kõhust sõrmus, mida Liina omaks kihlasõrmuseks tunnistas, mille kadumine temale palju kurbtust oli toonud. Imeline saatus! Düüna ja Salatsi jded jooksewad mõlemad Riia lahte. Seal pidi siis ka kadunud kihlasõrmus nähtavale tulema ja tunnistama, et kõrge päike kõik saladused walge ette toob.

Aasta pärast, kui noorpaar esimese poja warrusid pühitses, jõudis Tartust õnnesoowi telegramm ja järgmine kihluse kuulutus Buifelnisse:

„Amalie Scharenberg, sünd. Hirschberg,
Kustaw Rild kihlatud.“

Kadunud Scharenbergi leff oli nüüd alles tundma õppinud oma armastaja peigmehe kõrwal, misjugune wõim ja mõju tõsisel, auusamõttelisel armastusel on. Tema peigmees, kes auusaste Doktoru auufraadiga ülikooli oli lõpetanud, sai gümnaasiumi koolmeistri koha Tartus ja kuue kuu pärast peeti rõõmsad pulmad.

Maali oli üpris õnnelik. Kadunud olivad kõik minewiku mured ja kurwastused. Õnn oli nende majas jäädawat asupaika leidnud.

